

СЛОВО

фото: Центар Скопља

Српски културно информативни центар Спона у Републици Северној Македонији

**Јачање добрих односа –
примарни циљ**

фото: Анета Цветкова

Симулакрум

Људи траже слободу, а слобода људе.

Слобода постоји у оној мери у којој човек има слободу егзистенције. Ако је она у туђим рукама, нисмо слободни људи.

Чија је друштвена својина?

Тако непрекидно анализирамо дешавања на политичком и економском пољу деценијама уназад, како код нас, тако и у окружењу. А одговори се намећу сами.

И ово што нам се сада догађа је уобичајена слика. Вируси су нас заокупљали, штитови настајали и нестајали. Оно што је очигледно је замагљено, а крупни кадрови су засенчени. За то време неки су се дебело овајдили. На Нову „нормалност“ смо се навикли. У

току је Нова свакодневица утегнуте удобности.

Без обзира на све, „срећу“ морамо уграбити. Постати слободни и уважени. И управо такви кренути у нову годину која је пред нама. Па и нека су иза завесе нови комади и нове драме неких „инфлација“, „криза“ и „рецесија“... Дужни смо да из наше, СПОНИНЕ визуре, сведемо епизоде и рачуне и понудимо нови садржај у новом броју.

Заступамо културу. И заокупљени смо њоме. А она је узвишено место са којег су говорили узвишени умови. Култура је оно из чега се рађа и добро и зло. Криза културе је увек и криза друштва. Зато се пркосно и из свих углова Спона близу две деценије бави културом и промовише је, упркос сеништима на којима из ђубрета буја коров.

Англосаксонско начело сурово звучи, али је истинито: „Пропаганда тражи наметљиву примитивну лаж са поштемим лицем.“ Ми се, пак, одупиремо истином која није брза попут лажи, али је стамена. И она ће нас вазда штитити, док постојећи светски ситем капитала маркетиншки креиран, свесно осмишљен као симулакрум идеологије високог стила, у свом животном веку убрзаним темпом пролази кроз класичне стадијуме на путу ка неизбежној прошлости. Показао нам је право лице своје вулгарне самопародије.

Наша палета боја је другачија.

Нудимо вам нови број, много прича и разговора. Осликавамо живот Скопља и умрежених културних веза.

Милутин Станчић

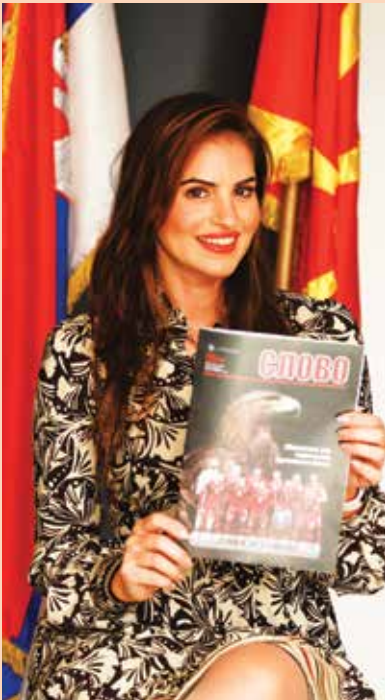
БРОЈ 57, ГОДИНА 2022, ДЕЦЕМБАР

СЛОВО издаје уређивачки одбор Српског културно информативног центра Спона

Адреса: ул. Кирила и Методија 30, 1000 Скопље, ж. Рачуни: 200003362578033 Стопанска банка АД Скопје. Донаторски: 200003382648497 Стопанска банка АД Скопје. Лектура: Александра Младеновић, графичка обрада: Христина Зафировска
www.srbi.org.mk; spona.srbi@gmail.com.

Пројекат потпомогнут суфинансирањем Министарства спољних послова Србије - Управа за сарадњу с дијаспором и Србима у региону

Језик чува традицију

И у најновијем броју Слова наша саговорница је Вера Мештеровић, новинарка и водитељка која се несебично одазива позивима да учествује у Спониним акцијама. Недавно је промовисала најновије издање нашег месечника.

Српски језик говориш као да ти је матерњи. Када си га тако добро научила?

За знање језика и поштовање порекла заслужни су и мајка и отац. Јер моји родитељи поштују порекло, корене, традицију па су то пренели мени и моме брату који носи име српског јунака - Срђан. Одрасла сам у кући где се негују обичаји па ми је тај животни стил природан. Захвална сам на томе јер је породица нешто највредније што човек има и срећна сам јер сам стекла осећај припадности.

Да ли и ти својој деци преносиш то што си током одрастања научила?

Да, трудим се да то пренесем и својој деци. Моја деца причају српски језик, читају на српском и у контакту су са родбином. Слушају и српску музику. Веома је важно да се негује језик код куће.

Како изгледају дани у твојој породици?

Живимо динамичан темпо свакодневице. Док су деца расла, свесно сам се повукла и изоловала се. Дала сам приоритет њиховом одгајању. Сада су већ одрасли, а ја сам се вратила свом радном темпу. Међутим сваки слободан тренутак користим да проводимо време

заједно. Да путујемо, гледамо филмове, шетамо се, играмо друштвене игре...та повезаност је веома важна.

Поред свакодневног рада на телевизији имаш и друге ангажмане. Који су били у последње време?

Била сам модератор догађаја: „Дигитална платформа за мала и средња предузећа“ у Нишу. Платформа је у склопу пројекта „Отворени Балкан“. Пријатан утисак носим и са акције „Засади дрво пријатељства“ у Нишкој општини Палилула. Надам се оваквим пројектима и убудуће, јер носе добре и позитивне ствари за развој свих нас у региону.

Поред свих обавеза, увек се одазиваш позивима Споне.

Крај године ме увек подети на Спонине успешне и масовне хуманитарне акције. И заиста се радо одазивам позивима да учествујем у њима. Све те радионице за наше малишане доносе прегршт среће и радости. А ту су и промоције књига и бројна обележавања значајних датума српске историје и културе. Радујем се свим новим акцијама Споне.

Самостална изложба фотографија Боре Рудића - "Flickering", од 24. новембра у кући Ђуре Јакшића у Београду

Естетика у пејзажима

У оквиру фестивала "Визуализатор", неконвенционалним фотографским средствима кроз мотив пејзажа Рудић у медијуму фотографије преиспитује улогу коју у њиховој функцији има естетика.

Боро Рудић је познати Мајстор фотографије Фото савеза Македоније. Рођен је у Кочанима, 1954. године. Школовао се у Скопљу где је дипломирао на Електротехничком факултету. У вишедеценијском ангажману поред уметничке, радио је и на пропагандним фотографијама, као и на фото-дизајну.

Као један од чланова тима, награђен је најпрестижнијом маркетинг наградом Gold Media

Lions, у Кану 2009, као и сребрном статуом Euro Effie Awards 2014, у Бриселу.

Објавио је две фотомонографије, "Appearing – Disappearing" 2015. и "EXIT", 2018 године. За "EXIT" је

добио прву награду на фестивалу PhotoExpo у Стразбуру, 2020.

Био је селектор и члан жирија преко 50 значајних домаћих и међународних фотографских изложби. Излагао је на тридесетак самосталних и на више од 250 групних међународних изложби на којима је добио више од 60 награда.

„Београдски акварел” Љубице Кубуре у јануару у Скопљу

Промоција књиге кратких прича Љубице Кубуре, „Београдски акварел”, биће одржана током јануара у Скопљу, у организацији СПОНЕ.

Друго издање књиге садржи тридесет кратких прича, фрагментарних исечака људских судбина, тренуци истргнути из живота појединаца, „забележени тим нашим подмуклим осећањем: тугом”. Велики избор ликова, од тинејџера који први пут упознају осећај љубави, људи у средњим годинама на важним животним прекретницама, људским судбинама које се гасе пред нашим очима, приче испричане из угла мушкарца, али и из угла дечака, жене и девојке.

Љубица Кубура је рођена 29. јануара 1988. године у Београду, где тренутно живи и ради. Пише колумне за неколико портала у Србији. Никада не доврши кафу до краја. Увек хода у једној неисправној ципели.

За њу савршен живот значи шетња по брдима, испијање вина и вођење разговора о поенти живота.

Са 12 година била је принуђена да чита Достојевског. Од њега је тада одустала и определила се за Чехова. Сада чита и једног и другог.

Петар Пеца Поповић, новинар, рок критичар и публициста о књизи Београдски акварел пише:

Збирка „Београдски акварел” Љубице Кубуре је колаж бајки.

Има у њима непораженог шарма и ширине духа, које баштине чувари несрушених зидина.

Тако сакупљене, те приче чине овај град посебнијим, топлијим и нежнијим него што је данас. Јер женски акварел никад није од мермера, камена и гвожђа. Љубица пише на начин који је некада био уобичајен, дивио се улицама, кејевима, призорима и облацима „лепих жена које пролазе кроз град”: Беба Лончар, Оливера Катарина, Никица Мариновић, Љубица Оташевић, Милена Дравић, Миља Вујановић, Неда Арнерић, Лола Новаковић, Вера Чукић, Весна Вуловић, Биљана Ристић, Ана Лековић, Маја де Радо, Маргита Стефановић, Тања Бошковић, Соња Савић...

Оне пролазе, а разговори престају, време губи смисао и сунце никад не залази. Госпођица Кубура је у праву кад каже да „успомене лоше иду уз Џонија Штулића”, али ако се одрекнемо успомена, акварелних и поучних прича, онда нам остаје – шта?

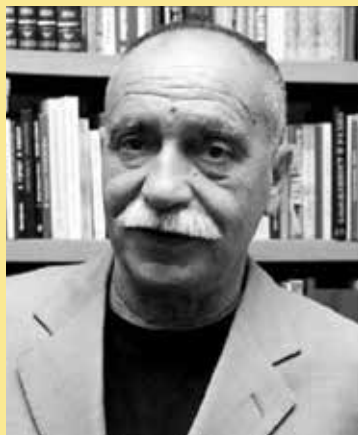
Преминуо Рајко Петров Ного Одлазак великог српског песника и есејисте

Српски песник, есејиста и књижевни критичар, преминуо је 28. новембра у 77. години. Остаће упамћен као аутор бројних књига за одрасле и децу, критика, есеја.

Познати српски есејиста рођен је у Загорју, у Херцеговини.

Као дечак је дошао из родних Борија у Сарајево и ту започео школовање. Након основне школе завршио је Учитељску школу у Сарајеву, дипломирао је Југословенску књижевност и српскохрватски језик на сарајевском Филозофском факултету, а магистрирао на филолошком факултету у Београду. 1982, из Сарајева се сели у Београд.

Од 2000. предаје поезију и критику на Филозофском факултету Универзитета у Источном Сарајеву. За дописног члана Академије

наука и умјетности Републике Српске изабран је 27. јуна 1997, а за редовног 21. јуна 2004. Био је члан Удружења књижевника Србије. Управни одбор Удружења књижевника Србије га је 30. марта 2012. предложио за дописног члана Српске академије наука и уметности.

Био је члан првог првог сазива Сената Републике Српске од 1997, а поново је изабран 9. априла 2009.

Објавио је више од 50 књига и добитник је 23 награде.

Рајко Петров Ного - „Вјетар Кајмакчалана”

Ту леже грешне очеве кости
Без крста без киљана
Са земљом срасле људске мошти
Кроз које пуше вјетар Галиције
Вјетар Кајмакчалана

Миришу дивље крушке и мјесечина
Путем којим се враћа
Сјакте се очи звијери дубоко у ноћ
Шумама Закарпатија

На небу смјешка се Бог

Мој отац псује пљује Небеску Чувију
О коју чудовишта вјешају кржаве гаће
Гле Пеша како свира у смешне гајде смисла
Рокове ништавила

Мој отац анархист комита пјанац
Познати атентатор курвар превејанац
Неписмен зналац језика печалбар
Американац
Научник уколиџа протува падобранац
Скептик мистик комунист спиритист

Мој општи отац
Колонист

Тај прах та сабласт коју још вије
Лаж и опсјена Историје
Те кости кроз које и данас свира
Вјетар Кајмакчалана
И Галиције

Иван Кукић свира бас са Влатком Стефановским и почиње соло-каријеру

Текстописац и мултиинструменталиста, феноменални Иван Кукић објавио је дебитантски сингл „Балада о једној љубави“, којим започиње своју соло каријеру.

Син истакнутих музичара Ленче и Горана Кукића, стални је члан трија Влатка Стефановског, где свира бас гитару, у оквиру младе ритам секције која је последњим албумом „Taftalidze Shuffle“, освојила све похвале широм региона.

Иван студира музичку продукцију и дизајн звука и свира чак шест инструмената: гитару, бубњеве, клавир, контрабас и народне инструменте. Поред тога, он компонује, аранжира и пева, што га чини врхунским музичарем. Не изненађује што његов таленат изузетно цени легендарни Влатко Стефановски.

– Кад сам се упознао са Влатком, он ми је рекао да треба да пронађем свој пут у музици и начин да се претставим као музичар, а не само као басиста његовог Трија – каже Иван за СПОНУ. Објашњава да соло-каријера не доводи у питање останак у Трију Влатка Стефановског.

– Мој живот је музика, а музика чини чуда. Зато је волим и никада нисам размишљао о томе шта ћу бити у животу и да ли бих се бавио нечим другим, осим музиком. Снимање ове песме је било дивно дружење. Сви смо задовољни и верујем да ће публика то препознати – истиче овај млади, непоновљиви музичар који свој албум припрема за пролеће 2023. године.

За цео регион издавач ће бити Croatia Records, највећа дискографска кућа на овим просторима, са којом има петогодишњи ексклузивни уговор.

На албуму ће бити инструменталне и вокалне теме, отпеване на српско-хрватском и македонском језику. Аутор свих песама је управо он – Иван Кукић.

И музику за „Баладу о једној љубави“ написао је Иван, текст је Стефана Илића, а заједно су се побринули за аранжман песме. За одличан спот у коме је главни лик Кукић заслужни су Ђорђи Вачев и Георги Концалијев, а поред Ивана у њему се појављују и Елена Донева и Љубомир Митровски.

Иако је веома млад, овај љубитељ музике већ је свирао широм региона, као и на неколико међународних такмичења, укључујући турнеју по Француској. Зато вреди слушати шта ствара.

Очекивања од Ивана су велика, али нема сумње да ће их својим трудом и талентом и те како остварити.

„Вечер“ – лист с подсетником на прошлост

И тако, дан за даном, месец за месецом, годину за годином, навршила се 59. година од изласка једног од најстаријих дневних листова у Македонији – ВЕЧЕР.

Потпис на издања ставља Весна Мићић Божиновска – главна уредница.

„Уз прославу, понос због пређених година, јер је успео да опстане у овим тешким и турбулентним економским и политичким временима, да остане ту и настави да буде релевантан чинилац у медијском простору у земљи“, каже Весна.

„Дугогодишња криза кроз коју медији у ово дигитално доба пролазе и у којој су новине највише погођене, изазвала је десетковање кадрова због пада прихода од продаје и реклама. А криза медија је, пре свега, криза новинарства и његовог интегритета.

Новине су, генерално, изашле из моде, или модерно речено сада су – ретро! Дошла су таква времена.

Поново смо у страху од рата и бојимо се шта ће бити са човечанством. Сви су везани за компјутере, мобилне телефоне, интернет... Сви желе информативну „брзу храну“. Чини се да је време уживања у новинама и јутарњој кафи остало привилегија оних који умеју да уживају у прелиставању страница“, сликовито дочарава Мићић Божиновска и додаје:

„У ову „скупу играчку“ 59 година су улагале генерације новинара, уредника, фоторепортера, предавача. Трудимо се да будемо ухо и око јавности.“

Сви живимо у тешким временима. Да ми је неко рекао да ћу после 35 година свог новинарског пута 2022. писати о рату, не било где, него овде, у Европи, рату као могућем почетку Трећег светског рата, наравно да му не бих веровао! Али, нажалост, то је наша реалност!

Стога се свима вама који нас читате, који купујете новине или пратите онлајн на вечер.пресс, обавезујемо да ћемо у овако осетљивим временима бити још одговорнији, професионалнији, поетичнији, са тачним и провереним информацијама.

Купите новине и пажљиво прочитајте причу о животу, о лепим људима, лепотама света. Уз јутарњу кафу или чај!

Амбасадорка Републике Србије у Скопљу Невена Јовановић у разговору за „Слово“

Снажење добрих односа између „најближих“

- Богатство и обим српског културног наслеђа у Републици Северној Македонији додатно нас све обавезује да његовом очувању приступамо са посебном пажњом. Славне странице наше историје на којима су осведочена наша вишевековна страдања у борби за слободу, обавезују да се сећамо и памтимо и да је то дуг који имамо према својим прецима, али и према потомцима.

У разговору за „Слово“, Њ. Е. амбасадорка Републике Србије у Републици Северној Македонији Невена Јовановић, на основно питање да оцени садашње односе између две суседне државе, прецизира да су - блиски, пријатељски и веома добри. Овај разговор била је прилика и да проверимо који су доступни правци деловања за њихово унапређење на билатералном и регионалном нивоу.

- Односи Републике Србије и Републике Северне Македоније могу се окарактерисати као блиски, пријатељски и веома добри. Наше државе повезане су снажним културно-историјским везама, а наши братски народи деле заједничку прошлост, као и одговорност за заједничку будућност читавог региона. Република Србија, на челу са председником Александром Вучићем, снажно је опредељена да гради добросуседске односе и дубоко посвећена очувању мира и стабилности у региону, као једном од својих апсолутних приоритета. Наш једини интерес у односу на Северну Македонију је даље интензивирање наших билатералних односа који бележе напредак протеклих неколико година и нема разлога да се та тенденција не настави у будућности. Додатном

зближавању Србије и Северне Македоније свакако доприноси и иницијатива „Отворени Балкан“, а решавањем вишедеценијског спора између две Цркве у мају ове године, наше две државе готово да више немају отворених питања. Велика је част и неизмерно задовољство бити амбасадор Србије у Северној Македонији у тренутку када, према бројним истраживањима јавног мњења, већина њених грађана управо Србију сматра највећим пријатељем и савезником.

- Пројекти планирани у оквирима иницијативе Отворени Балкан, посебно на економском плану, како билатерално тако и кроз наступе на трећим тржиштима. Где су македонско-српски привредни донети у тренутно врло специфичним међународним околностима?

- Иницијатива „Отворени Балкан“, специфична по томе што није „наметнута“ споља већ настала као самостална и заједничка идеја тројице лидера - председника Србије Александра Вучића, премијера Албаније Едија Рама и тадашњег премијера Северне Македоније Зорана Заева, нуди ефикасан и подстицајан модел регионалне сарадње и даљег

међусобног повезивања наше три државе, али и региона у целини. Иницијатива „Отворени Балкан“ промовишући четири основне слободе на којима почива и Европска унија (слободно кретање робе, капитала, услуга и људи), као главни циљ има унапређивање свеукупног квалитета живота наших грађана чинећи овај регион местом на коме ће младе генерације које тек стасавају желети да остану. Бројни споразуми који су до сада потписани у оквиру ове иницијативе, попут оних о међусобном признавању диплома или заједничком приступу тржишту рада пружају нам добре основе за то и зато је њихова што скорија имплементација у пракси од велике важности.

Време глобалних изазова са којима се, нажалост, суочавамо, још једном је показало да се у временима великих криза обично ослањамо на оне који су нам „најближи“. Иницијатива „Отворени Балкан“, преко до сада постигнутих споразума, пружа механизме који ће грађанима Србије, Северне Македоније и Албаније омогућити да се лакше суоче са последицама енергетске и прехрамбене кризе, као и тешке зиме која нас очекује.

- Какви су закључци након самита „Отворени Балкан“ и иницијативе за стварање јединственог тржишта за грађане Македоније, Србије и Албаније?

- Највећи бенефит иницијативе „Отворени Балкан“ је чињеница да је ова идеја успела да за само неколико година значајно унапреди односе између три државе учеснице Иницијативе и додатно зближи наше народе. Несумњиво је да је управо овај регионални пројекат допринео узлазној путањи у односима Србије и Северне Македоније, а свакако и значајно унапредио званичне односе на линији Београд-Тирана.

Подсетићу Вас да је пре само неколико година било готово незамисливо да туристи из Србије летују на албанском приморју, а данас је то уобичајена појава. Све ово скупа говори у прилог

чињеници да се иницијативом „Отворени Балкан“ креира подстицајно окружење за развој јединственог регионалног тржишта заснованог на четири основне слободе, а опет све у циљу стварања бољих услова живота за наше грађане. И баш као што је то једном приликом изјавио председник Александар Вучић, од успеха иницијативе „Отворени Балкан“ зависи колико ће се учврстити мир и стабилност у региону.

- Како процењујете могућности деловања културне дипломатије?

- Културна дипломатија, као део јавне дипломатије, односи се на успостављање, развијање и одржавање међународних односа путем културе, образовања и уметности. Као таква, представља и добар инструмент „меке моћи“ једне државе. Културна дипломатија треба да прати спољнополитичке циљеве и да у складу са њима обликује своје активности и стратегије, негујући директне и трајне односе међу државама и народима и стварајући климу међусобног поверења и разумевања. Тај посао постаје изузетно комплексан, али и подстицајан када се ради о културама и народима који су блиски и повезани попут оних на Балкану. Када је реч о иницијативи „Отворени Балкан“, до сада је потписано неколико важних меморандума о сарадњи у области културе на Западном Балкану, у циљу промовисања културне разноликости и међукултурног дијалога, сарадње у области филма и аудиовизуелних делатности, као и подстицања улагања у сектор уметности и културе.

- Који су то, по Вашем мишљењу, стратешки правци за боље сагледавање проблема наслеђа

српског народа у Северној Македонији и њиховог решавања?

- Очување и заштита српског културног наслеђа у Северној Македонији свеобухватан је и одговоран задатак на коме је потребно темељно и пажљиво радити у садејству релевантних институција и Републике Северне Македоније и Републике Србије. Богатство и обим тог наслеђа додатно нас све обавезују да његовом очувању приступамо са посебном пажњом. Черчил је још говорио да „Балкан производи више историје него што може да поднесе“, а ја се усуђујем да верујем да нас управо славне странице наше историје на којима су осведочена наша вишевековна страдања у борби за слободу обавезују да се сећамо и памтимо и да је то дуг који имамо према својим прецима, али и према потомцима.

- У времену сложених изазова на међународном плану, не само у светлу великих опасности које носе ратна дејства у Украјини, на простору Балкана традиционално лебде искре могућих неспоразума, уз бреме историјских неразумевања и нетолеранција. У овом тренутку то се посебно осећа у процесу решавања проблема на Косову и Метохији. Став Скопља другачији је од става Београда?

- У контексту глобалних геополитичких околности, било би неозбиљно и неискрено рећи да су изазови пред којима се Република Србија тренутно налази једноставни, а посебно када је у питању актуелна ситуација на Косову и Метохији. Упркос свему, Република Србија на челу са председником Александром Вучићем остаје снажно посвећена очувању

мира и стабилности и чини све што је у њеној моћи да заштити животе и интересе Срба на Косову и Метохији. Политика коју воде Влада Републике Србије и председник Вучић увек је била политика испружене руке, политика окренута будућности, али нажалост, често није било никога ко би ту испружену руку примио. Неретко смо били суочени са политиком двоструких стандарда, као што је то случај и данас, али то не утиче на нашу опредељеност да по сваку цену сачувамо мир и стабилност.

Што се тиче става званичног Скопља према Косову и Метохији, опредељени смо да са Северном Македонијом градимо добре односе упркос различитим погледима на ово, за нас витално и суштинско питање. А да ли нам је жао због таквог њиховог става? Свакако да јесте.

- Уврежена је политичка оцена да су Срби у Македонији и Македонци у Србији мост за добру сарадњу између два суседа. Сведоци смо да хроничне поделе и негативна наслеђа унутар тих заједница и те како могу бити отежавајући фактор. Како Ви оцењујете садашње деловање Срба у политичком односно друштвеном погледу?

- Мањинске заједнице, осим што на најлепши начин одсликавају мултиетнички и мултикултурни карактер једног друштва, представљају и важан сегмент његовог свеукупног функционисања и развоја. Због тога је важно да буду на адекватан начин третиране, како би могле да буду функционалан елемент у друштвеном, политичком и културном животу. Српска заједница у Северној Македонији, иако бројна и активна, забележила је драстичан пад у бројности према резултатима последњег пописа становништва, а ништа мање забрињавајућа није ни ситуација у погледу броја испитаника који су се изјаснили да говоре српским језиком. Како бисмо сачували свој идентитет, културу и традицију, неопходно је најпре да сачувамо српски језик. Ови циљеви требало би да буду светионик и српској заједници у њеном деловању. Разлике ће увек постојати, али оне не би смеле да нас раздвајају, већ да дају додатни подстрек за размену мишљења о начинима за унапређење положаја српске заједнице у Северној Македонији и неговање климе у којој ће припадници српске заједнице бити добри и лојални грађани Северне Македоније, а истовремено знати да у сваком тренутку могу да рачунају и на подршку из матице.

Милутин Станчић

На српском војничком гробљу у Битољу обележена 104. годишњица Дана примирја у Великом рату

Очување мира аманет славних предака

Поводом 104. годишњице Дана примирја у Првом светском рату, на платоу изнад спомен костурнице на српском војничком гробљу у Битољу, одржана је централна церемонија полагања венаца и одавања почести палим српским ратницима.

у име Владе Републике Србије помоћница министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Биљана Барошевић, заједно са амбасадорком Републике Србије Невеном Јовановић и изаслаником Министарства одбране Републике Србије потпуковником Вујицом Вукобратовим, предводила је државну церемонију, поводом обележавања 104. годишњице Дана примирја у Првом светском рату, на Српском војничком гробљу у Битољу.

Барошевић је истакла да на овом месту почивају најбољи међу нама, као вечни симбол пожртвованости, храбрости, родољубља, лучоноше слободе и непокорности пред јачима и моћнијима.

- Нису поклекли ни пред силом, ни пред претњом, ни пред смрћу, јер је њихова љубав према роду и отаџбини победила људску немоћ и винула их у вечни незаборав. На овом месту, треба да одамо почаст сагнуте главе херојима надљудске воље, части и достојанства", нагласила је Барошевић.

Велики рат је завршен уз огромне људске жртве и требало је да буде за наук човечанству, указала је. Међутим то се није десило. Други светски рат

и сви други ратови који су уследили на територији Европе, целом свету показали су да лекције које су научили наши преци у Првом светском рату нисмо разумели. Данас, иако се стално говори о миру, претња ратом се надвија над овим поколењима. Зато је велика одговорност на свима нама да сачувамо мир и обезбедимо нашој деци спокојно одрастање. То траже од нас наши преци, рекла је.

- Република Србија, на челу са нашим председником и врховним командантом наше војске Александром Вучићем, чини све што је у њеној моћи, да превазиђе историјска неразумевања и нетолеранцију, која још увек постоји међу народима на Балкану и у ширем региону југоистока Европе", нагласила је Барошевић.

Церемонији у Битољу су присуствовали и венце положили представници Министарства одбране и Војске Србије, студенти београдског Полицијско-криминалистичког универзитета и посланици Собрања и Владе, Министарства одбране РСМ, представници дипломатског и војног кора у Скопљу, градоначелник Битоља Тони Коњановски, градоначелник општине Новаци, представници странака и асоцијација Срба у РСМ и удружења за неговање традиција ослободилачких ратова Србије.

Поред централне церемоније на српском војничком гробљу у Битољу, поводом Дана примирја у Великом рату положени су венци и одата почаст погинулим српским ратницима и на српским војничким гробљима – Бач, Добровени, Живојно и Скочивир, подно Нице планине.

На српском војничком гробљу у Битољу је сахрањен 1.321 војник српске војске из Балканских ратова и Првог светског рата. Велики број њих је погинуо у борбама на Нице планини, у операцијама за освајање стратешке коте Кајмакчалан 1916. године, као и дуж линије Солунског фронта крај реке Црне на подручју Мариова.

Реалност

Србија настоји да и да својим мирољубивим деловањем, као што је процес „Отворени Балкан“, како је додала, створи услове за несметан развој земље и сигурну будућност наше деце, али и да пружи и руку подршке, привредне и сваке друге сарадње балканским земљама и народима.

Помоћница Барошевић захвалила је Републици Северној Македонији и граду Битољу, на подршци у достојанственом обележавању сећања на наше славне претке, које нису штедели своје животе, како би своме народу, али и другим народима, донели дуго очекивану слободу.

М.С.

Мостови за будуће генерације

Република Србија је летос отворила почасни конзулат у Охриду, а за почасног конзула именован је млади и амбициозни бизнисмен Михајло Филев, познат по изради уникатног накита од охридског бисера, четврто колена породице која је власник „Охридског бисера“.

Овај млади човек, отац троје деце, чија је слава Свети архангел Михаил, присећа се, током разговора за Слово, дана када је носио дрес фудбалског клуба Охрид. Истиче да је свим срцем навијао за Орлове у Катару. Чак им је упутио и специјални поздрав кроз кратки видео клип у коме жонглира и постиже гол на оближњем терену крај језера у дресу Србије.

-Морамо да градимо заједничку будућност на Балкану за наредне генерације, јер је то једини начин да превазиђемо све изазове са којима се суочавамо. Заједништво које нас је красило годинама остаје као стожер. Повезани смо као један народ. Једна породица. Србија је озбиљна земља. Галантон који еволуира. Она ће увек бити успешна са каквим год препрекама се суочавала. Сада, откако сам на овој новој функцији, другачије гледам на све, из новог угла. Нисам имао ни трунку дилеме да ли да прихватим ову функцију. Ми смо се као мала земља суочавали и даље се суочавамо са низом проблема. Пре свега у економском смислу. И Србија

је ускочила, помогла да решимо многе потешкоће. Великом идејом Отвореног Балкана омогућила је да се у локалном контексту пронађе модел бољег живота. Можда је то дух југословенске идеје која ће остати вечита тема. Истина лежи у визији и реализацији овог пројекта у којем узајамним снагама можемо постићи већи просперитет. И јачу економску заједницу. Јачи регион очвршћује и моралне и етичке вредности.

Михајло подсећа да је занат рада са охридским бисером његова породица почела да проучава пре једног века, када је један руски емигрант дошао у Охрид. Први је почео прадеда Никола који је држао кафану Велика Србија и био близак са Краљем Петром ослободиоцем. Њихово познанство је симболично овековечено мачем који му је краљ поконио. Тајну овог заната која лежи у охридској риби - плашици која постоји и у Русији, Михајло је наследио и чува је као четврти потомак своје породице.

Први израђени примерак је поклоњен краљици Марији Карађорђевић.

Уникатност Охридског бисера и филигранског рада постали су део светског културног наслеђа.

Почасни конзулат је резултат процене објективних околности

и потреба. Тако је и прихваћен од локалног становништва.

-Они који раде размишљају, промишљају, а они други, пасивни, не раде ништа. И оно што им преостаје је да критикују. Сујету остављам по страни. Она увек штети. У послу сам научио да будем приступачан за све и желим сваког да саслушам.

Када је у питању иницијатива за обнову споменика „Четиристотине“ код Рамне, Филев сматра да историјска истина мора бити поштована и да фактички догађаји морају остати нетакнути. Притом, нико не треба да буде увређен.

-У последњих 100 година сведоци смо епохалних открића, великих имена као што су Тесла, Пупин. Њихови проналасци неизмерно олакшавају наш свакодневни живот. Али је све то узалдуно ако се човек упорно враћа уназад. И не излази из оквира пећинског начина размишљања и комуникације.

У плану почасног конзула Михајло Филева за 2023, је низ активности - промоција фолклора, литературе, песничке вечери. У агенди је и шири регион и зато припрема сарадњу са локалним самоуправама. Наглашава да увек треба имати на уму да су српски туристи у Охриду - најбројнији.

Мирослава Микица Трујкановић, уметница

У нераскидивој вези са Србијом

Како растем, sazревам, старим, моја инспирација су свакодневне, обичне ствари, мала задовољства, велике чисте емоције малог броја људи око мене. С једне стране, ништа посебно, са друге стране, веома важно - чиста и искрена љубав, која је мој главни покретач - каже за „Слово“ ликовна уметница и едукатор Микица Трујкановић

„Можемо да причамо о свему. О уметности и о животу“ – каже за „Слово“ сликарка Мирослава Микица Трујкановић, поносна на своје корене, на свој идентитет. Време је на њеној страни. Лепо је бавити се лепим стварима. Микица у томе успева. Као професор у Државној средњој школи за уметност и дизајн „Лазар Личеноски“ учи децу сликању и цртању. Како нацртати акт са пластичном анатомијом. У међувремену слика и излаже - групно и самостално. Од Америке, преко Француске, Италије, Туниса..., земаља региона и Србије, чак до Египта, Арапских Емирата и Јордана.

И редовно добија награде. Као недавна „Вангел Коџоман“ за ликовно стваралаштво – Мали формат, од Културно информативног центра у Скопљу.

Шта Вама, као уметнику, значе награде?

- Награде су током свих протеклих година биле својеврсна потврда и подстицај. Као младом аутору после дипломирања, наступила је фаза преиспитивања, самотражења, тихог страха да ли ћу знати, да ли ћу умети, да ли ћу моћи... На почетку мог самосталног представљања на македонској уметничкој сцени, спојило се неколико награда које су ми много значиле. Радовале су ме, усмеравале да будем истрајна у свом избору, у свом уметничком рукопису и изразу и да постепено градим свој стил. И наравно, без сумње, награде су биле и јесу подстрек да истрајем, да не одустанем – јер верујете, није нимало лако одржати континуитет наше уметничке сцене која дуго времена није била подржавана онако како заслужује.

У низу бројних признања која су Вам додељена, доминирају награде које носе имена највећих македонских ликовних уметника. Да ли бисте неку посебно издвојили?

- Велика ми је част што сам добила признања која носе имена врхунских македонских великана као што су Лазар Личеноски, Димитар Кондовски, Петар Мазев, Вангел Коџоман, Никола Иванов Балтон... Али овде, као одговор на ваше питање, издвојићу своју прву награду

„Никола Мартиновски“ за цртеж, у организацији Друштва ликовних уметника Македоније. Издвојићу је јер је то била прва награда на мојој првој групној изложби и имала сам част да је поделим са својим вољеним и цењеним професором Ангеле Гавровским. И дан-данас имам осећај да је то био савршено добар почетак за све што долази.

Како је ово време за вас, ликовне уметнике. У чему налазите инспирацију? Које су ваше тежње у уметности?

- Мислим да ови дани нису нимало пријатно време за живот у многим сегментима и за многе

људе. Непрекидно смо окружени лажима, друштвеним пропадањем, изгубљеним критеријумима и вредностима, скрнављењем свега што је вредно... Ликовни уметник је игнорисан, никада није подржан колико заиста заслужује. И наравно – није имун. Али постоји и велика срећа у нашој посебности, имамо одбрамбени механизам да се изолујемо, да будемо сами и уживамо у томе. Побегнемо у свој свет и нађемо спас од свега нељудског што нас окружује.

Како растем, sazревам, старим, моја инспирација су свакодневне, обичне ствари, мала задовољства, велике чисте емоције малог броја људи око мене. С једне стране, ништа посебно, са друге, веома важно, пронаћи и неговати мир у себи и око себе. И да, наравно, чиста и искрена љубав, која је мој главни покретач.

Било је тежњи, али временом постајем све скромнија, не очекујем и не тражим много... Само желим да имам времена (које ми много недостаје) да стварам. Активним стварањем, изложбама, путовањима..., остварује се све оно што очекујемо од себе, као и све оно што други очекују од нас.

Рођени сте у Бору. У каквим сте односима данас са родним градом, земљом у којој сте рођени?

- Бор – мој печат, мој корен, моје име. Мој животни старт. Србија је моја земља - моја прва мајка и до данас, после толико година, са њом сам у нераскидивој вези. Поносна на своје порекло, од оца Србина, мајке Македонке, за мене савршена комбинација. Мислим да сви људи који потичу из мешовитог брака као ја, имају једно срце које куца за две земље, певају две химне са истом преданошћу и истом патриотском љубављу.

Нажалост, због обавеза, одлазим у своју домовину много ређе, али љубав према првом дому никада није јењавала, напротив, интензитет је стално присутан.

Дуги низ година сте део македонског образовног система, као професор. Више од десет година у државној уметничкој школи. Чему учите своје ђаке?

- Петнаестогодишњи стаж са слојевитим искуством. Поред основне улоге да се моји ученици образују и континуирано надограђују у ликовној и основној култури, мој циљ и мисија су да покушам да их научим да буду срећни. Срећни у свом избору и посебности, срећни у младости и свим њеним чарима, искрени, отворени, комуникативни, великодушни са стилем у свему што раде. Отвореног ума, директни, поносни, скромни... И да свакодневно негују све људске вредности. Увек кажем да је наша Државна школа за ликовну уметност и дизајн Лазар Личеноски у Скопљу оаза у македонском образовању. Овде се негују индивидуалност, различитости и слобода постојања. Нисмо савршени, али смо одлични!

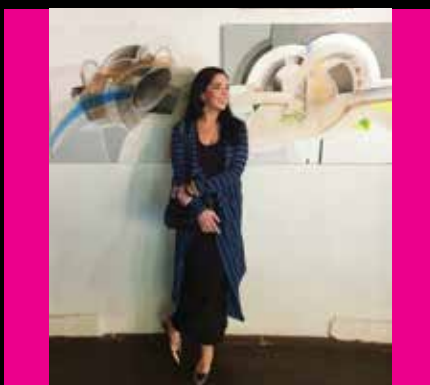
Има ли данас талентоване деце за уметност? У чему она налазе лепоту?

- Талентоване деце било је и биће. Из наше школе излазе фантастични образовани креативци. Имају чврсту основу на којој граде даље образовање. Многи од њих су већ на нашој и светској уметничкој сцени, а у чему налазе лепоту – свакако у свом животном избору да буду ствараоци – уметници... Можда немам тачан одговор на ово питање, али знам једно, свет у њима налази лепоту и квалитет.

Ко је у животу и уметности утицао на стварање вашег уметничког израза?

- Прва која је на мене утицала је моја мајка. Врхунски естетa истанчаног и промишљеног укуса и мој главни критичар. Ту су и моји драги професори током школовања. И даље, сваки музеј, галерија, изложба, од светски познатих или непознатих аутора... Градови, метрополе... Архитектура, музика, дизајн. Један велики магијски преплет целокупног људског стваралаштва који увек оставља неки свесни или несвесни траг са свим својим могућим вибрацијама.

И наравно, почетак и крај узвишене силе у коју верујем и која је уткана у свако своје новорођено дело – додир Божији. Дат на дар.

Какви су планови за будућност? Уметник је обично у магичном троуглу – ствара радом, организује изложбе, посећује колоније? У чему највише уживате?

- Дошла сам у животну фазу у којој су планови безусловни, неизнуђени. Како рече Кундера... Лакоћа постојања. Уживам у свом животном избору да будем ликовни уметник. Користим све те погодности које сам стекла из своје личне историје уметности.

Добро речено, магични троугао. Стварање дела, стварање нечега из ничега је као вођење љубави. Опстаје сплет емоција и отварање неких нових димензија, које се могу само лично доживети.

Иван Бећковић

Муза Милића од Мачве

Ваше српско порекло ме наводи да вас питам о српском сликарству, о Шумановићу, Предићу, Јовановићу... Имате ли своје фаворите у том сегменту?

- Поштовање поменутих ауторима и свим другим нашим великанима, бардовима српског сликарства и других уметности. Сви моћно величанствени и достојанствени у свом изразу. Историјски веома важни, учитељи за све генерације.

Али моја лична естетика ме наводи да поменем Мићу Поповића и Владу Величковића, који су моја прва асоцијација на снажан израз и моћно сликарство, када је у питању српска уметност.

Уједно, мој омиљени аутор је Милић од Мачве са којим сам имала част да се дружим, стварам, сатима расправљам о животу и уметности. Част ми је и што сам била муза за једно његово дело. Вредан у својим фантастичним уметничким делима и вредан за личну успомену.

Са промоције македонског издања „Сећања“ заборављеног српског писца Анђелка Крстића у Скопљу

Осветљавање старих мемоарских записа - наук за будуће генерације

На промоцији у Скопљу, 29. новембра, у новим околностима и новим изазовима, како је у уводном делу истакао Милутин Станчић испред издавача СПОНА, изузетно је тешко говорити о великом човеку и писцу скрајнутом из јавног живота. О човеку чији је живот проткан многим тајнама, о животу у бурним временима. Прошлим временима која није тешко упоредити са садашњим.

- Данас су свима уста пуна „загарантованих“ људских права и демократије. Тако је, између осталог, загарантовано и право на образовање на српском језику. А да ли је тако? Борбе које су вођене у доба пишевог живота, воде се и данас, рекао је Станчић. Но, методе су другачије.

- Крстић нам до детаља преноси тескобу живота, бриљантно описује оријанталну свакодневицу, храброст хришћанског (српског) живља у борби са влашћу, са Османлијама, уз разборитост и одважност, због близине Албаније попримљеног арбанашког духа; живот и нарав Торбеша, голготу људи, Словена који су примили Ислам. Њихове нарави, обичаје, дељење животних мука са хришћанима. Плаћени цех након зулума који нису они починили. Непрестане борбе са егзархистима, са Турцима, Арнаутима. Али и напредак егзархиста у варошима. Успех и успон бугарштине. Затим, колебаљивост сељана уз све муке проживљене. Сваки је детаљ описан. Порекло породица од давнина, именом и презименом. Период мука могао је да замени животом у Београду, али није. Овом књигом и објављивањем превода, бацамо само трачак светлости на његов живот и дело. Покушавамо да зацелимо болне ране, откривајући ко је заправо овај човек, писац, просветитељ, истакао је Станчић.

-И данас нас у Дримколу прожима језа, као да масивни планински предели пресликавају тежину подела и бола, осликавају живот.

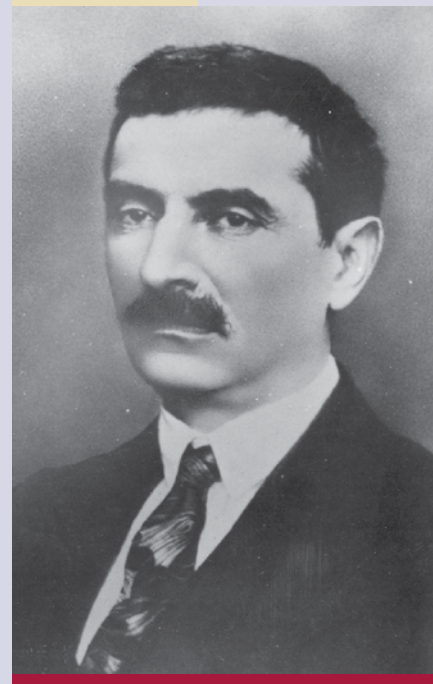
Осликане животне паралеле

Преводилац „Сећања“ Ана Новаковић је истакла да је о величанственим мемоарима Анђелка Крстића немогуће говорити кратко и сажето. Зато се, како је рекла, потрудила да изнесе најјаче утиске које оставља ово штиво као аутентично сведочанство о простору и народу.

- Будући да сам, захваљујући иницијативи Споне, имала част да

будем преводилац, о овој књизи могу да говорим као преводилац и лингвиста у ширем смислу, али и као читалац.

Приповедање Крстића развија се кроз неколико целина у којима аутор путем различитих приступа приповедачке спретности, приказује читаоцу успомене на једно време своје прошлости, али и прошлости свих нас. Стога је било потребно сваку од тих целина и начина приповедања превести на македонски језик, тако да читалац стекне осећај сентименталног и болног препривања истините животне приче нашег писца и његове породице и савременика када је он сам био сведок. Са друге стране, требало је одвојити делове у којима писац приповеда о догађајима пре његовог времена. Напоследку, читалац све време саосећа са писцем који нам прича о догађајима и приликама о којима није било ни тада, а ни сада лако говорити. Будући да наратив Анђелка Крстића обилује дугим реченицама у којима се пишчеве мисли често преплићу, допуњавају и прелазе са једне на другу тему, морала сам, као преводилац, све време да будем у улози писца и покушам да, из угла садашњих прилика, разумем сва Анђелкова комплексна осећања када је доживљавао своја сећања, и касније, када их је исписивао на папиру. Тако је мој други корак био да испишем сва имена, презимена и надимке који се у овој књизи помињу, како бих заиста схватила колико је људи учествовало у свим догађајима које Крстић помиње и то људи који су различите вере и националности, различитих схватања и морала и различитих жеља и потреба. Посебно је фасцинантно како се наш писац тачно сећа имена и презимена свакога од њих и утисака које су на њега оставили. Сећао се и свих топонима свога краја, од којих су неки у међувремену промењени, али су кроз Анђелково дело заувек сачувани. Рецимо: Стојков врт, Богоја, Репеш-плоча,

Влаје, Зејгазек, Горни ливађе... Заиста је за мене представљало велико усхићење и понос видети сва та српска имена и презимена на југу која су оставила свој траг на овом парчету земље. Читајући Анђелкова Сећања, сазнајемо и друге драгоцене информације о животима људи тога времена, као, на пример, да су наши преци јели ђувеч, принач, пужење, хлеб, сир, млеко, печено месо, татлије, баклаве и да су највише волели да пију воду, вино, кафу. Сазнајемо и то да се у време пишевог живота плаћало дукатима, динарима, грошевима, наполеонима, парама, лирама и францима. Наши преци бавили су се различитим професијама и били су: зидари, мајстори, млекари, бозације, поточари, разне занатлије, дућанчије, кирачије, сајчије, књижари, касапи, кројачи, чобани, козари. Образовани су били учитељи, чиновници, лекари, болничарке, министри, начелници, конзули, попови, војници, благајници, командири. Али, пре свега, људи са тих простора били су печалбари који су одлазили у разне земље да раде различите послове и зараде новац који ће донети кући својој

породици и подићи се мало из беде и сиромаштва који су свуда око њих владали. С друге стране, пак, сазнајемо и то да су власт и ред тада били у рукама; буљукбашија, онбашија, баш-полица, суварија, јузбашија, апсанција, спахија, коџабашија и других поданика отоманске владавине; они су били свирепи, оштри, љути, али понекад и праведни, иако нису увек марили за добробит становништва.

Као читалац овог штива, каже Ана Новаковић, сазнаћете који догађаји су људима тога времена били јако важни - крвна освета коју писац помиње већ на првој страници

аутобиографије као разлог за досељавање његових предака из Скадра у Круј, па затим поново из Круја у Мат, из Мата у Таш-Моруниште и на крају у Лабуниште, родно место ауторова. Велика важност придавала се одласку у цркву, поготово за празнике, због дружења, али и због прилике да се информишу о свему што се догађало у окружењу. Важне су биле и свадбе и славе. Школовање је било веома скупо па је одлука да ли ће се дете послати у школу била од велике важности. Управо о томе је наш аутор исписао већи број страница своје аутобиографије где видимо његову огромну жељу да

се школује, насупротив жељи и потреби његовог оца печалбара да му помаже у тешком послу и допринесе у борби да се заради парче хлеба за целу породицу која је остала у Лабуништу и зависила од њих.

Уместо закључка, посебно бих истакла да, када говоримо о Анђелку Крстићу као о писцу, прво треба да будемо истински поносни што је управо он НАШ писац и није случајно што га пореде са Бором Станковићем. Овакве НАШЕ великане и њихова дела сваки припадник и љубитељ српског народа треба да познаје и поштује. Али Анђелко Крстић је и НАШ и НАШИНСКИ писац који долази са НАШЕГ југа, који је сведок прилика и неприлика нападеног и поробљеног народа свога времена, а које и ми као потомци тог народа носимо записане у сећањима наших предака. Аутор је личним примером показао веру у слободу и права свог народа и ми то никада не смео да заборавимо и свакодневно то треба с поносом да истичемо.

Истина за будуће генерације

Уз изражено поштовање и захвалност Спони због овог подухвата, Дарко Крстић, праунук Анђелка Крстића, у име целе породице се захвалио што је након 24 године ово дело преведено на македонски језик и што се приближава читаоцу који припада овом милеу. Овај писац је, наглашава Дарко - потребан.

- Волим тај термин који сам срео – Анђелкологија. То доживљавам као својеврсни правац који нам је потребан, у сваком претходном веку и данас. Он користи једноставан метод, говори истину, као што каже преподобни Ава Јустин. Ако истина није христолика онда је то пакао.

И када погледамо тај његов бурни живот, казамате, затворе, голготу, видимо да не ламентира над сопственом судбином, већ с радошћу прихвата све. Тако је и при сусрету са Петром Бојовићем, након ослобођења ових крајева, истакао једну велику мисао: Нема васкрсења без великог петка! То су светосавске мисли које је он носио у себи, да се ослободимо сопствених грехова, па тек онда да се боримо са непријатељем. Анђелко осветљава наше сенке и стога је потребан и данас, овде...истакао је Крстић. Приметио је да писац „није тек случајно скрајнут и заборављен,“. Али, уз овај издавачки подухват Споне, македонском читаоцу ће бити лакше да разуме истину. Ово је његов тестамент и аутор не тражи ништа; само да истина остане за будуће генерације.

Новина за најмлађе Први вртић у Чучер Сандеву

У општини на обронцима Скопске Црне горе отворен је вртић „Мило мое“ за 110 деце.

Новоотворени објекат који ће радити у оквиру ООУ „Александар Урдареvски“, посетили су премијер Ковачевски, министарка рада и социјалне политике Јована Тренчевска, председник општине Чучер Сандево Сашко Комненовић и директорка вртића Ирена Пигуловић.

Премијер Ковачевски је истакао да је овај вртић доказ да за отварање било ког инфраструктурног објекта нису потребни избори.

– Данас отварамо први вртић у Чучер Сандеву, нешто што је обећано грађанима, али то нико до сада није урадио. Данас остварујемо сан мештана. До сада су деца морала да иду у другу општину, а радује податак да је већ уписано и 70 деце која никада раније нису ишла у вртић.

Деца су нам важна, зато смо први пут омогућили отварање вртића у 10 насељених места. Отварањем предшколских образовних установа не решавају се само проблеми родитеља, већ се улаже и у унапређење социјалног, интелектуалног и физичког развоја деце. Влада коју

предводи СДСМ до сада је подржала отварање 73 вртића, до краја године отворићемо још 10, а следеће године следи 15 вртића, рекао је Ковачевски, и додао:

– Наша дужност је да обезбедимо што боље услове за боравак деце у вртићима, а да бисмо тај циљ остварили, финансијски ћемо помоћи свакој општини која за то има потребу и жељу, рекао је премијер.

Изразивши захвалност Влади и градоначелнику, директорка је обавестила да овај вртић има капацитет за збрињавање 110 деце у пет група.

– Отварањем првог вртића, који реализују општина и Министарство рада и социјалне политике, решен је дугогодишњи проблем ове општине, а малишанима је обезбеђен топао и пријатан кутак, закључила је она.

Градоначелник општине Сашко Комненовић нагласио је да општина улаже напоре да школе буду енергетски ефикасне.

– Уградили смо и енергетски ефикасне школске фасаде, а тренутно се постављају соларне плоче на ОШ Св. Кирило и Методије у селу Кучевиште. На овај начин планирамо да све школе учинимо енергетски ефикаснијим, односно да користе енергију из обновљивих извора. Општина је уложила више од једанаест милиона денара у грађевинске радове и 110 хиљада денара у опремање овог вртића, Министарство је уложило осам милиона денара у грађевинске активности и око седам милиона денара у опрему, рекао је Комненовић.

Министарка Јованка Тренчевска истиче да је улагање у децу у фокусу Министарства рада и социјалне политике и у свом обраћању послала поруку да будућност друштва зависи од мудрости која се преноси на децу.

Чучер Сандево је сеоска општина која се налази под обронцима Скопске Црне Горе. У општини постоји више села, од којих су највећа Бразда, затим Глуво, Сандево, Мирковци, Чучер, Бањане, Горњане, Кучевиште, Побожје и друга. Општина има око 8.493 становника.

• Вук Стефановић Караџић (1787-1864)

Вук Стефановић Караџић (Тршић, 6. новембар 1787 – Беч, 7. фебруар 1864) је био српски филолог, реформатор српског језика, сакупљач народних песама и писац првог речника српског језика.

Вук је најзначајнија личност српске књижевности прве половине XIX века. Учествовао је у Првом српском устанку као писар и чиновник у Неготинској крајини, а након слома устанка преселио се у Беч, 1813. године.

Његова граматика коју је назвао „Писменица сербскога језика по говору простога народа написана“, изашла је у Бечу 1814. Без обзира на несавршеност и непотпуност, ово дело је значајно као прва граматика говора простога народа.

Основна вредност „Писменице“ је било велико упрошћавање азбуке и правописа. Вук је у њој применио Аделунгов принцип **Пиши као што говориш, а читај као што је написано**.

У Бечу је упознао Јернеја Копитара, цензора словенских књига, на чији је наговор кренуо у прикупљање српских народних песама, реформу ћирилице и борбу за увођење народног језика у српску књижевност.

Вуковим реформама у српски језик је уведен фонетски правопис, а српски језик је потиснуо славеносрпски језик који је у то време био језик образованих људи.

Вуков рад на сакупљању народних умотворина има велики национални и културни значај, јер је на светлост дана изашло духовно благо српског народа. Народне умотворине обухватају: песме, приче, бајке, басне, загонетке, пословице, питалице, брзалице, разбрајалице... Зову се народне јер их је створио народ односно талентовани људи чија имена обично не знамо. Називамо их умотворинама због тога што их је створио човек односно људски ум.

• Пословице

Пословице су сажете изреке. Обично изражавају неку мудрост и истичу неки савет, поуку. Зато се каже да су пословице поучне. Оне су настале веома давно, када писменост није била проширена у народу. Кратке су, сажете и лако се памте.

Примери:

Боље је имати пријатеља близу, него брата далеко.
Боље је не обећати, него реч не одржати.
Вук длаку мења, али ћуд никада.

• Језик и стил

У прошлом броју објаснили смо на који начин се треба захвалити или извинити некоме и замолити за помоћ или услугу.

У овом броју говоримо о томе како изразити негодовање, сумњу, како прихватити или одбити нешто или некога.

Изрази који се у овим случајевима најчешће употребљавају су следећи: да, свакако, разуме се, слажем се, у реду, наравно, не, никад, никако, нипошто, не верујем, немогуће, напротив.

Примери:

- Госпођице, могу ли да добијем ваш број телефона? Да, свакако.
- Марице, хоћеш ли са мном у биоскоп? Наравно Бојане, са задовољством.
- Да ли можеш да ми позајмиш своју књигу? Да, разуме се.
- Колеге, нисте добро обавили посао. Ове недеље ћемо радити прековремено. У реду, шефе.
- Не, не желим да прихватим вашу понуду.
- Никада се нећемо помирити са новонасталом ситуацијом.
- Никако не треба бацати отпатке на улицу и загађивати животну средину.
- Не верујем да су они били у стању да дозволе такву неправду.
- Нипошто не желим да увредим присутне својим излагањем, само износим своје мишљење.
- Нисам гурнуо свог друга, напротив, помогао сам му да устане.
- Сутра снег? Немогуће, данас је температура достигла 27 степени.

Граматика

АКУЗАТИВ

Падеж - давеж

АКУЗАТИВ је четврти падеж у српском језику и зависи од глагола, придева и предлога. Његово име потиче од латинске речи *accusare* што значи оптужити, окривити. Акузатив у реченици може да буде употребљен без предлога и у том случају означава прави предмет (објекат).

Пример: Ана воли **Стефана**. Волим **школу**.

Када је употребљен са предлозима: **кроз, низ, уз, за, међу, над, под, пред, у, на, о, по**, акузатив означава неправи предмет (објекат), прилошку одредбу за време, место, начин, итд.

Пример: Он је осуђен **за убиство**.

Акузатив одговара на питања **КОГА?** за лица и **ШТА?** за предмете.

Глаголи који захтевају акузатив су следећи: **гледати, видети, примећивати, дозивати, звати, срести, познавати, хвалити, грдити, поштовати, волети, мрзети** (некога или нешто).

Примери:

1. Видела сам сестру како улази у собу.

Кога сам видела?

Видела сам **сестру** како улази у собу.

2. Драгана је приметила дугу која се појавила на небу.

Шта је Драгана приметила?

Драгана је приметила **дугу** која се појавила на небу.

3. Највише на свету волим маму.

Кога волим највише на свету?

Највише на свету волим **мamu**.

4. Не волимо кишу, снег, гужву, комшију.

Шта не волимо?

Не волимо **Кишу, снег, гужву, комшију**.

АКУЗАТИВ који одговара на питање КОГА и ШТА?

МУШКИ И СРЕДЊИ РОД једине	ЖЕНСКИ РОД једине	МУШКИ И СРЕДЊИ РОД множине	ЖЕНСКИ РОД множине
Наставак -А, -У	Наставак -У	Наставак -Е, -А	Наставак -Е
Питање: КОГА? пријатеља друга родитеља наставника брата комшију	Питање: КОГА? пријатељицу другарицу наставницу девојку сестру комшиницу	Питање: КОГА? пријатеље другове родитеље наставнике браћу	Питање: КОГА? пријатељице другарице наставнице девојке сестре
Питање: ШТА? град Београд Скопље село	Питање: ШТА? лопту руку школу кућу	Питање: ШТА? градове места села	Питање: ШТА? лопте руке школе куће

Задатак:

У следећим реченицама покушај да замениш именице у загради одговарајућим обликом акузатива.

• Владимир воли _____ (Сања), Сања воли _____ (Урош), Урош воли _____ (Рената), а Рената воли _____ (Владимир).

• Волим _____ (школа), поштујем све своје _____ (наставници) и _____ (директор) школе.

Наградни квиз

Реши овај наградни квиз и пошаљи своје одговоре на spona.srbi@gmail.com. Очекују те вредне и занимљиве награде.

• Ко је написао роман „Проклета авлија“ ?

- а) Бранко Ћопић
- б) Иво Андрић
- в) Добрица Ерић

• Епика, драма и лирика су?

- а) граматички родови
- б) књижевни родови
- в) поетски родови

• Нађи уљеза:

- а) Доситеј Обрадовић
- б) Јован Јовановић Змај
- в) Десанка Максимовић

• Који су независни падежи у српском језику?

- а) датив и локатив
- б) генитив и акузатив
- в) номинатив и вокатив

• Именице могу бити ?

- а) месне
- б) глаголске
- в) описне

• У реченици „Ходајући улицом стигли су до библиотеке.“, којој врсти речи припада „ходајући“ ?

- а) инфинитив
- б) глаголски прилог прошли
- в) глаголски прилог садашњи

• Када почиње Велика сеоба Срба?

- а) 1687. године
- б) 1683. године
- в) 1863. године

• Шта је то житије?

- а) измена старословенског језика
- б) најстарији сачувани ћирилични споменик
- в) биографија (живот) неког владара

• Прво сачувано српско житије је?

- а) Житије Светог Саве
- б) Житије Светог Симеона
- в) Житије Светог Апостола Тадеја

• Први књижевни језик Срба од IX. до XII. века био је:

- а) ћирилица
- б) самочитани језик
- в) самописани језик

Решења из прошлог броја:

Задатак (номинатив): научник, анђео, грожђе, хлеб, Новак Ђоковић, сликар, фудбал, Иво Андрић, бор, Она

Победници Наградног квиза и добитници награда су:

- Дамјан Ангеловски, ученик 4. разреда ООУ „Карпош“, с. Умин Дол, Куманово
- Давид Цветковски
- Милена Серафимовић

Одговоре и своје ликовне и литерарне радове можете послати на spona.srbi@gmail.com као и на поштанску адресу: Ул. Кирила и Методија бр. 30, Скопље.

Припремила: Милена Митић

Са Јеленом Мандић, наставницом разредне наставе у Основној школи „Вук Караџић“ у Куманову

Вратити углед учитељима

Јелена Мандић је разредни старешина у Основној школи „Вук Караџић“ из Куманова. Добитница је многих домаћих и међународних награда у области образовања најмлађих ученика. Сарадник је издавачке куће Просветно дело и уредник дела садржаја дечјег часописа Росица за први разред. Учествује у пројектима и афирмише своју професију. Учесник је многих конференција, семинара, обука како у Македонији тако и ван ње.

Ангажовано води радионице у Нансен дијалогу центру. Учествовала је у креирању едукативних видео-спотова кроз игре које примењује на часовима, за које су освојене прве награде на међународном фестивалу КРЕФ. Члан је Удружења разредних наставника ЗОН-Учител.

Свој вредни ангажман Јелена је крунисала у јуну ове године када је проглашена за Едуино амбасадора ЕДУИНО портала за дигиталне образовне садржаје, сарадњу и професионални развој просветних радника. За потребе ЕДУИНО заједнице креиране су вишеструке едукативне игрице за рад код куће и у учионици, чиме је обогаћена библиотека образовних активности које користе наставници широм земље.

У мају и октобру ове године присуствовала је Међународној конференцији „Свет образовања брише границе“, уз наставнике и директоре школа са простора бивше Југославије, у организацији Удружења најбољих наставника. Ова конференција се одржава два пута годишње у различитим градовима и земљама. Ове године окупљање је организовано у Скопљу, Будви, Београду и Сарајеву.

„Свет образовања брише границе“ је место где се проглашавају најбољи наставници који су испунили захтевне услове: панел дискусија лидера у образовању, сајам образовања, посета школама, народној библиотеци, музејима, културно-историјским споменицима и реализовање радионица.

- Била сам активна на сајму образовања и за то сам, са тимом македонских наставника, добила диплому за „Најоригиналније

упаковану мотивациону поруку“. Представили смо се на штанду „Македонија мотивише“ и учествовали у најаутентичнијој презентацији индивидуалног рада на 5.ANNEX_YU. Оснивачи Удружења најбољих учитеља са простора бивше Југославије су Жељана Радојичић Лукић и Весела Богдановић, добитнице многих престижних награда, укључујући и престижну Global Teacher Prize. Ентузијазам је главна покретачка снага која ме мотивише и инспирише, каже Јелена Мандић.

Од ентузијазма се не живи, али ентузијазам гради мостове који живот значе, њен је мото. Две кључне речи конференције биле су мотивација и инспирација.

- Поносна сам што представљам школу и град у коме живим, и што мој рад и залагање неко препознаје и цени. - У августу сам, на позив председнице Друштва учитеља из Чачка Мирјане Глишић, присуствовала Дану учитеља у Србији који се одржава седми пут. Носим веома позитивне утиске и моја је искрена жеља да се овако нешто одржи и код нас. Били смо распоређени у тимове, а такмичили смо се и индивидуално у пикаду, кошарци, фудбалу, одбојци, полигону „попуњавање дневника“, трчању на 100 метара, стоном тенису, шаху, повлачењу конопца. Ови спортови се одвијају између наставника који се сваке године окупљају на једном месту из целе Србије и где се професионално усавршавају. Размењују се искуства и приче наставника. Јачају се стручне компетенције и одржава физичко васпитање. Окирила сам се са две медаље: за друго место у трчању на 100 метара и за треће место у

кошарци, али медаље пријатељства су нешто највредније, истиче Јелена.

Креативношћу решава проблеме. Како вели, мотивише је жеља за успехом, али и потреба да постигне нешто видљиво. Да би се у томе успело, потребан је тимски рад и заједништво као важан покретач и показатељ успеха. Као члан разредне наставе ЗОН-Учител, чија је мисија промовисање и спровођење савременог квалитетног образовања у основној школи и афирмација угледа учитеља, учествовала је у реализацији и обележавању Светског дана учитеља 5. октобра. Припремила је уметничку радионицу, са још неколико колегиница, на којој су ученици од првог до трећег разреда из више школа правили картице у част учитељице. Свака добро организована и креативна радионица омогућава ученицима да развију вештине тимског рада кроз интерактивно и искуствено учење.

- У Велесу сам, крајем септембра, учествовала на Scientix радионици – СТЕМ школе, а тема је била како повећати интересовање за СТЕМ наставу и како развити добру стратегију школе, у оквиру активности Центра за иновације и дигитално образовање Диг-ЕД. Овакво залагање и рад, марљивост и жеља за личним професионалним усавршавањем, како моја, тако и осталих наставника, поражава чињеница да је последњих година у нашој школи „Вук Караџић“ све мање ученика. Међутим, и даље постижемо високе резултате на свим такмичењима. Надам се да ћемо сви заједничким снагама успети да повећамо број ученика. Деца могу научити скоро све ако имају прилику да пробају, додирну, чују, виде и осете информације, закључује Јелена Мандић.

Акустичне деведесете EKV Unplugged, Скопје 1992

Као да је било ТУ!

Ако сте заборавили како су изгледале суморне 90-те, преслушајте акустични концерт Екатарине Велике из Скопља и све ће вам бити јасније. А, заправо, да ли се тај концерт заиста догодио?!

Легенда почиње средином 91-ве, када се неколико дечака из престонице, стотинак дана пре рођења независне и суверене Републике Македоније, окупала око заједничких вредности и у згради Македонске Радио Телевизије основала Канал 103, алтернативни радио, тотално другачији од других.

Екипа која се деценију пре радовала новом таласу, гледала MTV и с поносом показивала средњи прст естаблишменту и стереотипима, није седела скрштених руку. Само што су прославили први рођендан, скупили су храброст, позвали Милана и договорили Екатаринин unplugged концерт у студију M1 Македонске Радио Телевизије. Ни на крај памети им није било да ће исписати део историје југословенског рокенрола.

Легенда даље каже да су Милан, Маги, Марко и Ћима једног касног новембра деведесет друге допутовали у Македонију. У плану су била два наступа, у Скопљу и Битољу, промоција актуелног албума Дум Дум. Згодна прилика за акустику, за одабрано друштво...

Милан је био сумњичав како ће то да звучи, Маги радосна, јер свира на клавиру. Марко и Ћима данас памте те дане.

Замишљен као концерт за одабране, тог 28-ог новембра 1992, наступу је присуствовало њих стотинак. Неки су улазницу добили на поклон, други су је купили. Није била скупа. Они који су остали код куће, слушали су Стотројку, пренос уживо. Први пут у македонском етру.

Студио M1 Македонске Радио Телевизије броји 124 места за седење. Неки су одабрали да буду са бендом на бини, у расутом полукругу.

Магија је започела када је Сашо Блажевски изговорио чувено: „Из M1 се укључујемо у први unplugged Стотројке, а на првом концерту су EKV!“

Једино су Милан, Маги, Марко и Ћима имали већу трему од њега. То им је био први пут.

Данас свако од присутних има своју причу. Све је некако нестварно - стварно. Као да је било некад, а опет, као да је било ТУ!

Око једног су, ипак, сагласни. Била је хладна новембарска ноћ. Екатерина им је, ушушканим у гнезду M1 студија, поклонила - љубав. Атмосфера је била камерна, светла пригушена. Инсенсирасути по поду. Неки још увек осећају њихов мирис.

Као да је било некад,
и као да је било ту
Под великим светлим сунцем,
под великим светлим сводом

Ручали смо месо,
глодали смо кости добрих животиња
Ми имамо снаге,
ми имамо снаге за још дан

Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан

Пролазе бродови,
трубе у част, звоне на узбуну
Деца уче да плачу,
деца уче да познају свој глас

У топлим јаслама,
у хладу бора, под зидом чемпреса
Ми мењамо нашу ноћ,
за неки туђи дан, за неки туђи дан

Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан

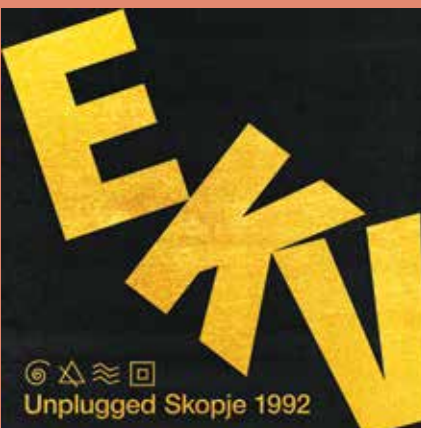
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан

Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан

Пролазе бродови,
трубе у част, звоне на узбуну
Деца уче да плачу,
деца уче да познају свој глас

У топлим јаслама,
у хладу бора, под зидом чемпреса
Ми мењамо нашу ноћ,
за неки туђи дан, за неки туђи дан

Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан
Ми мењамо дан за ноћ,
ми мењамо ноћ за дан

Слатко, напето и чаробно. Као одлазак на први рандеву.

На сцени њих четворо, громогласан аплауз...

Десет песама, непуних 50 минута свирке.
Као у сну...

Ниједна фотографија, ниједан снимак камером... Да није записа на винилу, помислили би да се уопште није ни десило.

А, можда и није!? Можда је снимак као историјски артефакт неко послао временском капсулом за нека друга времена. Па сад беспућима космоса лута, тражећи своју формулу? За неке нове људе.

Ко је гледао „Повратак у будућност“ зна о чему причам!

Можда је, пак, све обична илузија. Круг расут у простору, без датума. Круг који, као у филму „Пре кише“, није округло, јер време никада не умире. Тако бих волео да су ту. Да смо сви заједно, распевани и сретни. А, опет...

„Неће доћи на јесен када опада лишће, неће доћи у зиму, кад је снег...“

Сад озбиљно. Ово је први unplugged одсвиран на „овим просторима“. Историјска чињеница. Свети грал не само Екатарине Велике већ и југословенског рокенрола.

Милан се родио у Загребу, стасао у Сарајеву, пронашао себе у Београду, уз Лимуново дрво, Шарла Акробату, Катарину Другу и Екатарину Велику. Али, ни у једном од тих градова нису оставили срце као у Скопљу, кроз снимак овог малог, а тако великог и важног концерта.

Никада пре и никада после те вечери у M1 студију Екатарина није наступила акустично. И због тога је ова плоча тако посебна.

Иако је прошло 30 година, мало шта се на овим просторима променило. Да су EKV данас ту, опет би певали о годинама порозним.

Мењали би дан за ноћ, али би и у том мраку били она небеска светлост која греје душу.

У својој „Земљи“ Милан је певао о груди „за сву нашу децу“.

Налазим се у томе, као неко ко очима детета међу хиљаду парова пронађе своје родитеље.

Као сироче које се не стиди оних који су му показали пут.

Јер зна да понос, на крају, ИПАК остаје!

Иван Бећковић

У Скопљу представљено македонско издање романа за децу и младе „Капут од маховине“ награђиваног српског писца Стефана Тићмија

Снови постоје да бисмо преживели стварност

и најмање турбуленција, било каквих непредвидивих ситуација, са неосетним додиривањем тла.

Дакле, неприметно и удобно, метафорички речено, врло професионално, једноставно и директно. Тићмијева дела нису нимало лака за превод, јер он припада ауторима који моделирају језик, играју се њиме, исправљају, надограђују изреке, померају слова, при чему добијају сасвим другачије семантичке резултате, али и постижу изузетну духовитост, понекад чак и хумористички ефекат.

Илустрације је радио Доброслав Боб Живковић. Ово је друга Тићмијева књига објављена на македонском језику, после популарне „Ја сам Акико“, која је добила награду „Политикин забавник“ за најбољу дечју књигу написану на српском језику у 2018. години.

Оба романа („Капут од маховине“ и „Ја сам Акико“) сврстана су међу 200 најбољих књига за децу на свету, у престижном избору часописа „Бели гаврани“ (White Ravens), који издаје Минхенска библиотека (Internationale Jugendbibliothek).

Након књиге „Ја сам Акико“, у Скопљу, у Културно информативном центру, премијерно је изведена и представа истог наслова, у продукцији независног македонског позоришта „Провокација“.

М.С.

Чаролија ове модерне бајке, коју на македонском језику објављује „Либи“, део „Арс Ламина – публикације“, могла се осетити и током промоције.

„Капут од маховине“ је поетски роман о сазревању, о усамљености, о уметности, о љубави и природи као леку против разних проблема савременог човека заглављеног у односима са другима, али и са самим собом. Има ту и магичног реализма и епске фантастике и бајковитости, али највише од свега присутан је раскошни таленат Тићмија.

Аутор популарног и омиљеног романа „Ја сам Акико“, добитник награде „Политикин забавник“ за најбољу дечју књигу на српском језику у 2018. години, у роману „Капут од маховине“ подиже крошње свог талента.

Прича о Најдану, коме на леђима расте дрво, прича је о свим нашим тежинама и теретима, али и лирско трасирање пута којим морамо да одемо или да се вратимо у суштину. Топла, креативна, мајсторски испричана прича ницала је као диван роман.

И за децу и за одрасле.

Тићми каже да је главна порука „Капута од маховине“ да уметност може бити бекство од сурове стварности.

– Да ли ће уметност спасити свет, тешко је питање и зависи на које се око пробудите... Често се враћам на разговоре Хорхеа Луиса Борхеса и Ернеста Сабата, који помињу експеримент у којем човека који је управо заспао неко стално буди.

Њихова теорија је да, на крају, особа коју неко стално буди и не сме да спава и да сања, може да полуди. Тако је и са уметношћу. Снови изражени кроз уметност, постоје да би преживели стварност. Судбина главног јунака у књизи – Најдана (Пронађенка), заиста је тешка, али ће он наћи спас у уметности. Отуда и порука приче да кроз уметност људи могу да се спасу, да то на крају буде лек. Чак и јачи од хемотерапије – каже Тићми.

Кроз дрво, које Најдан носи на леђима, аутор представља терет који један младић носи на својим плећима. Истовремено, то је и својеврсна лична посвета, омаж детињству, проведеном у игри на дрвету.

– Дрво је повратак на дрво мог детињства на које сам се пењао. Цело детињство сам провео окружен природом, биљкама, птицама и дрвећем, тако да ми је било лако да то ставим на папир. „Капут од маховине“ је у суштини слика мог окружења, одрастања, која је настала некако спонтано. То је нека врста мајчине утробе у којој сте заглављени и на леђима вам је онај капут од маховине који вас греје и штити од свих злих сила које вас окружују.

Пронађенко је статичан главни лик и 'херојев пут'. Први део књиге је нека врста његове самосвести, са монолозима које води сам са собом, а касније се претвара у неку врсту карневала, где се цео град укључује у његову причу, да реши свој проблем – прича нам аутор.

„Капут од маховине“ на македонски је превео Дејан Василевски. Звучи као меко слетање српског језика на писту македонског језика. Без

Чули, видели, ПРОЧИТАЛИ

Скопске тајне и феномени у књигама о граду на Вардару

Тачно, Скопље није најлепши град на свету, али има свог шарма. И иако ОВАЈ град више није ОНАЈ град у ком смо некада живели, умирали, радовали се, туговали, певали му песме, дизали из пепела, ипак, нико нема право да нам узме успомене на некадашњи Душанов град...

О њему говоре и три књиге (по структури писања сасвим различите), које смо издвојили и топло их препоручујемо – „Скопски есеи“ Јелене Лужине (АрсЛибрис/ АрсЛамина), „Ако волиш Скопље, дођи, чекаћу те на кеју“ Данила Коцевског (Бегемот) и „Џабе живиш у Скопљу“ Зорана Спасова Софа (АрсЛибрис/ АрсЛамина).

Данило Коцевски – „Ако волиш Скопље, дођи, чекаћу те на кеју“

Издавачка кућа „Бегемот“ објавила је постхумно издање књиге књижевног критичара и аутора Данила Коцевског „Ако волиш Скопље – дођи, чекаћу те на кеју“.

Реч је о монографској публикацији која се састоји од прича, легенди, чињеница, анегдота и стварних, мање-више познатих згода из Скопља, праћених аутентичним, архивским фотографијама. Укупно их је 84. Књижевна ризница Старог Скопља.

Овим рукописом усамљени шетач Коцевски оживљава места и слике из готово свих области градског живота у Скопској котлини, кроз различите историјске периоде, у мирнодопско и ратно доба, пружајући читаоцу разноврсне фотографске погледе на некадашње епизоде путовања до места кроз која данас шетамо. Панорамски поглед на град прошлих векова...

Дело овековечује путнике разних времена који су кроз њега прошли, али су и данас живе градске енциклопедије, резервоари информација и сећања.

Посебно је дивна прича о породичној кући породице Глигоров, која се, игром судбине, пре Другог Светског рата, налазила на месту где се 3. октобра 1995. догодио атентат на председника Киру Глигорова – преко пута хотела „Бристол“.

Или она о Ристићевој палати, једном од симбола града, коју је господин Владислав Ристић, фармацевт по професији, изградио као споменик себи. У њој се налази први лифт на овим просторима.

Или она о руском емигранту Сергеју Бељаевском, архитекти Народног позоришта у Скопљу, свечано отвореног 1927, који је током изградње извршио самоубиство.

Зоран Спасов Соф – „Џабе живиш у Скопљу“

„Џабе живиш у Скопљу“ је збирка актуелних и заборављених термина, фразе, израза, идиома, афоризама, синонима, топонима, акронима, криптонима и других „нима“, вивисекција скопске (не)културе, историје, менталитета, хумора и језика.

„Идеја за ‘Џабе живиш у Скопљу’ стара је три године. Дошао је дан када је ово требало да се напише, јер је постојала озбиљна опасност да скопски жаргон замре. Порука је да треба неговати скопски говор и скопски хумор. У књизи има више од 900 прича...“ – каже аутор.

Илустрације ради, ево неколико фразе и објашњења којима обилује ова занимљива књига:

- Скопљанци у покушају – озбиљно велика група људи која сваког петка после ручка одлази у родни крај.
- Од сутра – синоним за „никад“, или оптимистички поглед на сопствену трагедију.
- Остајемо у контакту – вербални ескаре да би се прекинула конверзација која ти уопште не одговара.

Дело је, како стоји у посвети, посвећено једном прекрасном граду, едиповцима који са 40 година још увек спавају у дечјој соби, курајберима који траже леба без мотике и другим поремећеним стањима ума.

Јер, Срби и Македонци имају најбољи хумор на свету.

Иван Бећковић

Промовисана „Монографија 30 година Удружења Срба и Македонаца „Бранко Чајка“ Тетово“

Три деценије рада у слици и речи

Удружење Срба и Македонаца „Бранко Чајка“ из Тетова“ промовисало је монографију у оквиру обележавања тридесетогодишњице постојања. Присутни су, кроз видео приказ, имали прилику да се подсети на претходне деценије које су забележене у монографији.

Милутин Станчић из Српског информативно-културног центра СПОНА, обратио се присутнима и подсетио на важност овакве асоцијације као и на низ активности из претходног периода:

„Ово удружење показује како може да пркоси времену и својом упорношћу и бројношћу постигне и више од зацртаних циљева. Не могу, а да се не сетим својих првих сазнања о овом друштву кроз разговоре, сусрете и текстове које су забележили дојени српске дописничке мреже у Македонији крајем деведесетих година: Перо Спаравало из Танјуга, Милисав Крстић из Политике и мој отац, Младен Станчић, као дописник Вечерњих Новости. Мени је било веома занимљиво када сам први пут

чуо имена председника Удружења: Вуксан Булатовић, Обрад Стојановић, Драган Филиповић...Временом сам се и сам укључио у извештавање из Тетова, када сам почео да радим у Спони. Урадио сам репортажни запис са тадашњим председником Живомиром Борићем. Та сарадња траје и данас, са актуелном председницом Соњом Андонов. Не могу, а да не истакнем и Марина Најдова који својим чврстим карактером и војничком дисциплином подиже ниво и домет ове асоцијације. Монографија има око 50 страница са фотографијама и текстом. Видимо велики број имена људи чији потписи стоје на многим уговорима, тако да је прецизан показатељ времена иза нас. Удружење је направило велики искорак пре десет година када је покренута манифестација 'Пишемо и стварамо на српском језику', за коју слободно могу да кажем да понекад и превазилази оквире, капацитете и домете редовне наставе у образовном процесу, а даје сјајан увид у знање српског језика деце широм Македоније, истакао је Милутин Станчић у свом обраћању.

Удружење је основано 1992. године са циљем развијања сарадње у области духовног и културног живота и обичаја између македонског и српског народа.

„Монографија је замишљена као писани спомен за све чланове који су је са великим ентузијазмом градили и исписивали странице 30-годишње историје Удружења. Својим несебичним радом, трудом и залагањем оставила је својеврсни препознатљив траг у културном животу града и шире“, рекла је на промоцији актуелна председница Удружења Соња Андонов.

У оквиру Удружења успешно ради и Културно уметничко друштво „Бранко Чајка“, које на свом репертоару подједнако негује српски и македонски фолклор и наступа на бројним концертима у граду, региону, Македонији, Србији и шире, где добија значајне награде и признања.

На промоцији Монографије, појединцима и групама су додељене захвалнице за успешну сарадњу.

Учитељство у Куманову: 1805-1912

Српска деца у егзархиској школи у Куманову

Образовање и васпитање, као две стране јединственог процеса едукације, значајни су фактори који опредељују будућност младих људи. Школа је друга породица која у великој мери формира карактер детета. Свака генерација ученика имала је свог доброг наставника који им је остао у трајном сећању. Таквог наставника одликује његова способност да разуме своје ученике, да им увек приђе као пријатељ, да им помогне при суочавању са проблемима. Од младих људских бића он ствара добро едуковане и одговорне личности, са својим колегама сарађује на најбољи начин, пре свега у корист ученика, а његово понашање у друштвеној средини запажа се као пример човека достојног поштовања, јер активно доприноси развоју културе у њој (Илић, 2007).

Овим путем, ја као професор географије, желим да поделим неке занимљиве податке о свом родном граду и учитељству у њему током XIX века до Првог балканског рата (1912). Зато се враћамо више од два века у прошлост. Давне 1805 године у Куманову је отворена прва школа и први учитељ био је Гаврил Кратовац. Пре тога школа је било, али при манастирима, Матејачком и Карпинском. Не располаже се конкретним подацима

где се школа тачно налазила, али се претпоставља да је то била приватна кућа у близини старе цркве.

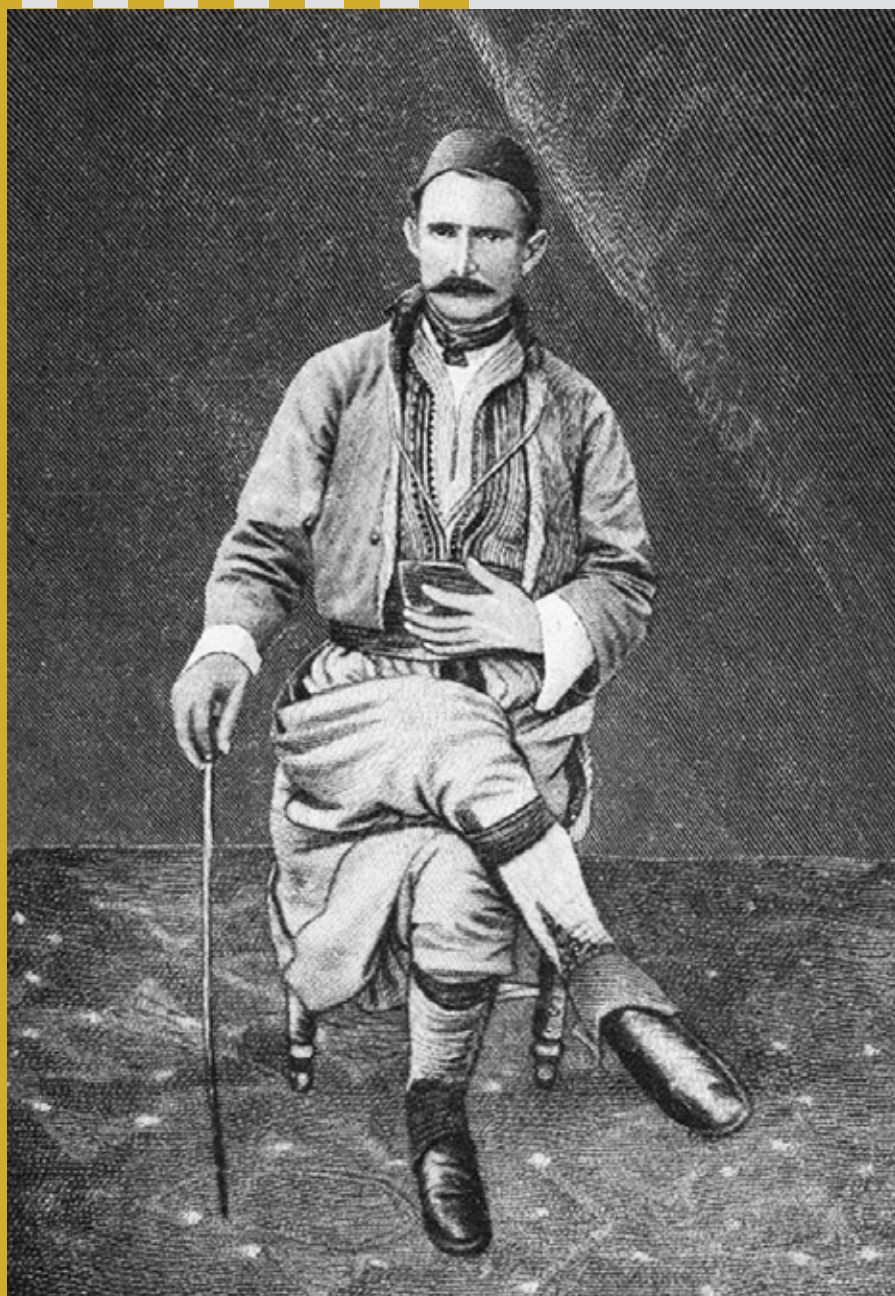
Други учитељ који се помиње у Куманову био је Ристо Чолак из Велеса. У Куманову је био учитељ 10 година. Школа је онда била у кући Стојан-ће(х)аје. После Ристе Чолака, 1823, дошао је јеромонах Михајло из Кучевишког манастира Св. Архангела у Скопској Црној Гори и ту је остао 5 година. О њему постоји и запис у младо-нагоричкој цркви „Св. Ђорђи Пободоносец“.

На место учитеља потом је дошао брат Ристе Чолака, Димитрије Чолак, а 1835. дошао је Трајко Штипљивија (Штипљанац). У то је време школа била у кућици на месту где је доцније подигнута некадашња егзархијска женска школа испод цркве Св. Николе. Овај учитељ је дошао у сукоб са ондашњим кумановским првацима те је напустио Куманово и отишао у Скопље. После њега долази Митар Ристић Велешанац.

Године 1849 за учитеља долази Денко Крстић родом из Куманова, и он је био први мештанин учитељ. Мало је учитељевао, па је отворио радњу.

После Денка још неколико Кумановаца је било у служби - Михајло Хаџи Стоилковић, потоњи прота кумановски; Ђоро Јовановић, звани Борозан, па Риста Поповић, потоњи кумановски парох.

Све до половине XIX века у Куманову се учило по манастирском методу само из црквено-словенских књига, буквара, часловца, псалтира, месецослова, при чему је било основно да ученици савладају читање, док се мање пажње поклањало писању. Школовање је тада трајало 5-7 година. У тадашње време, није се имало материјала за учење. Првих година писало се прстом по песку, а из једних истих уџбеника училе су читаве генерације. За таблу, креду, сунђер и друга елементарна школска средства није се знало. Сама маса (сто за учитеља), била је уведена шездесетих година XIX века. Ђаци су скрштених ногу седели на рогожама на земљи без светлости и топлоте. У зимском периоду учioniца се загревала уз помоћ мангала, а огрев су доносили сами ученици. Плата учитеља у Кумановској народној школи била је 12 динара, а касније је увећана на 24. У почетку су учитеља плаћали родитељи, чија су се деца школовала, сви подједнако, да би потом ту бригу преузела црква односно црквено-школска управа.

Đenko Krstić (1826-1882)

Следећи учитељ кога срећемо у Куманову био је Живко Марковић који је био познат под именом Живко даскал. Њега је из Србије довео Џенко Крстић и у Куманову је био примљен за градског учитеља под уговором са црквено школском општином. По једнима Живко је био родом из Неготина, а по другима, негде из Војводине. Живео је у Куманову и учитељевао пуних 12 година. Ту се оженио и зародио. Живко је први почео учити децу из модерних књига које су добављане из Београда и Новог Сада. Главни предмети које је предавао били су: Читање, Рачунање, Наука Хришћанска, Матерњи језик, Писмени састави, Световна Историја, Српска Историја, Земљопис, Земљопис и Знања. Живко је био учитељ од 1855 до 1866 године. Умро је у Куманову у великој беди.

Смењивали су се учитељи, све на по годину или две. Илија Поповић са својом супругом Милком, пореклом из Срема, обоје учитељи, у Куманово су дошли из Београда. Илија био упућен за мушку а његова супруга за женску основну школу. И они су радили кратко, само две године, и на њихово место је дошао Захарије Поповић из Хрватске. После њега Куманово је остало без учитеља две године.

1880. године у Куманову је била егзархијска школа, а учитељ је био Михаило Христо Панов.

У том периоду наступио је Српско-турски рат и школа није радила све до 1892 године. Тада су патријаршисти и егзархисти узели заједничког учитеља, Арсу Петровића – Стамболију који је

Турска улица (Хуџумат-сокаги).

предавао и из српских и из бугарских књига. И ова је школа била кратког века. У дворишту данашње Нове цркве Св. Тројице у 1903 године изграђена је школа која постоји и данас. У њој су данас ОШ „Крсте Мисирков“ и „Браћа Миладиновици“.

Током XIX века у Куманову је постојала и турска школа која се налазила до медресе близу старе Ески-џамије, а на самом почетку XX века радила је и влашка школа.

Литература:

Ј. Х. Васиљевић – Јужна Стара Србија књ.1 (Кумановска област), Задужбина И. М. Коларца, Београд, 1909.

Ј.Х. Васиљевић – Просветне и политичке прилике у јужним српским областима у XIX в., Друштво светога Саве, Београд, 1928.

Приредио: Филип Ђошевски, дипломирани географ на Институту за географију-ПМФ-а

Најтужнија кућа у Кучевишту одлази у заборав – нови дом за породицу Комненов

Моћ наде - прозор у тами

На падинама Скопске Црне Горе, на осамнаестом километру од Скопља, у Кучевишту, десеточлана породица Комненов добила је потпуно нови дом, кућу у чију изградњу је хуманитарна организација Срби за Србе уложила 50923 евра. У овој акцији теренску подршку и помоћ, као и у многим ранијим акцијама, пружила је СПОНА - Српски културно информативни центар.

Добро знане улице и лица мештана, густо збијене куће и чесме дочекују нас и ове јесени. Магла је прекрила село. Ситна киша ромиња. Каљавим засеком идемо ка, некада, најтужнијој кући у овом селу.

Раширене српске заставе нам засењују видик док се приближавамо старом објекту, у сусрет нам иде бољећива мајка Ленче са најмлађом ћерком Александром. Обореног погледа, али ведријег, другачијег лица.

– Изволите, проговара.

Иза ње – по „редоследу“, један за другим ређају се Мартин, Алекс, Спаса, Дарко... дочекују нас и служе погачом и сољу. Пажљиво и предано, војнички дисциплиновано проматрају и извршавају своје „задатке“ током нашег боравка. Сада су им чешће посете, како веле, неуобичајене. Ретки су били намерници код њих ранијих

година. Сада је живнуо њихов засеок.

Нови дом, светле просторије, бели зидови, купатило, засебни кревети за свакога. Сасвим нови призори – нова светла реалност за осморо деце породице Комненов!

Отац Љупче поносно захваљује:

– Хвала вам, хвала вам на труду да у тако кратком времену, за три месеца изградите кућу. То је право чудо.

Благим осмехом, озарена лица поред домаћина предузимач Чедомир Марковић одобрава све што је речено. Похваљује сељане, како каже, својски су се трудили, одважили и здушно помогли у „моби“ како би ова породица добила пристојан дом.

Девојчице Мартина и Драгица стидљиво посматрају уз скривене осмехе. Пристиже и Ивана, најстарија кћер. Загрљајем нам се захваљује.

У „одбору за дочек“ су и наставнице Основне школе Тирило и Методије у Кучевишту Дарија Ковачевић Божиновска и Биљана Савковић Спасовска.

– Свесни смо да проблеми ових људи као и све што им је потребно превазилазе капацитете наше организације и да је потребно да и стручне службе ураде свој део посла, али се надамо да ће ово бити замајак за нов почетак, каже Предраг Маринковић испред организације Срби за Србе. Циљ је, како истиче, усмерен ка деци и стварању бољих услова за живот, јер свако дете то заслужује.

Једна посебна, необична продавница у центру Скопља приповеда посебну причу

LaSoy и LA CHA - Бајка од чаја!

Овај посебан кутак испуњен богатим мирисима и бојама прославља 14. годину постојања. Били љубитељи чаја или не, препоручујемо вам да завирите у улицу Климента Охридског, да окусите гутљај чаја из којег настаје безброј прича. Власница Соња Станковић, фармацеут по професији, чест и драг гост на културним смотрама СПОНЕ, са Владимиром Петровским-Лалетом успешно води ову чајницу и открива тајне овог напитка.

Док разговарамо, Соња нам показује палету различитих врста чајева и открива да чај бира у складу са расположењем. Ту су и бројни природни препарати за личну хигијену, сапуни, путери за тело, балзами које сами ручно производе.

Уз гутљај по гутљај чаја разговарамо, посматрамо и бележимо један другачији поглед на овај напиток.

- Чај би, у суштини, требало највише повезивати са Кином, јер историјски, чајни грм, а првобитно зелени чај, потиче одатле. Дакле, прави чај и врста добија се од овог грма - зелени, црни, бели... и назив чаја с правом припада овим врстама које су најстарије. Отуда нам је култура испијања чаја, његовог припремања у металним чајницима или сервирања у танким порцеланским шољицама без дршке, у време одређено управо за његову припрему, практично пренета са простора где је испијан – Кина, Индија, Јапан и Енглеска. На жалост, нисмо били део ове приче, јер је овде традиционално било траварство, па и данас при помену чаја, људи најчешће помисле на менту,

камилицу, мајчину душицу. Чај треба да се пије не само „кад си болестан“, већ да добије другу димензију, уђе у свакодневни живот и постане стил живота. Потреба за одмором, предахом, другачијим ритмом живота. Заволети чај, па га тек онда пити и окусити његове тајне. За то је потребно посебно време, да мало успорите, да му се посветите од почетка припреме до последњег тренутка испијања, каже веома надахнуто и предано Станковић.

-У свету постоје хиљаде врста чајева. Мислим да је за ове прилике избор чајева код нас заиста велики. У понуди имамо преко 80 врста белог, зеленог, црног и воћних мешавина, без адитива, као и најразличитијих арома (карамела, бадем, шипак, кокос, бергамот, тропско воће, шумско воће...). Овде су стигли из најудаљенијих крајева – Јапана, Кине, Јужне Африке, Индије, Бразила.

Код нас је уобичајено да кажемо „идемо на кафу“, или „мала кафена кашика“, док рецимо Руси кажу «чај» када помисле на сусрет и разговор. Мислим да је тај начин размишљања

настао у време социјализма, када се пијење чаја везивало за аристократију. У читавом нашем региону, мислим да се само Словенија одваја, можда због утицаја Аустрије. Тамо сам заиста видела снажну културу пијења чаја.

Чај је дрво. Откривен је у Кини, па пренет у Јапан, а приликом колонизације стигао је на тло Европе. Што се лист раније бере има већи садржај антиоксиданса. Лишће се обично бере ручно, за разлику од каснијих берби, које кроз комбајн завршавају у филтер врећици. Да би се добио квалитетан чај, лист се мора добро прегледати и помирсати. Сам ће вам рећи колико вреди.

Код Соње се може наћи и прибор за правилну припрему чаја, затим уникатне префињене шоље и чајници. Са посебним сетовима прилагођеним разним празницима и увијеним у лепе целофане.

Неки од њих су ручно исцртани, што им повећава вредност, али и ужитак током испијања. Гутљај оваког чаја отвара врата чаробног света из бајки.

Крушевљанка Живка Срдановић, првакиња позоришта „Краљ Александар I“ у Скопљу

Осим српских, глумци пореклом из Крушевца освајали су и балканске сцене. Једна од њих била је Живка Срдановић (1893-1984), првакиња позоришта „Краљ Александар Први“ у Скопљу.

Права каријера за ову Крушевљанку почиње 1919. године, када је, заједно са супругом, добила ангажман у новооснованом Народном позоришту у Скопљу, чији је управник био Бранислав Нушић. На македонској сцени је била незаменљива. Бриљирала је као мајка Југовића, Јела у „ЕКВИНОЦИЈУ“, Гордана у „ВРТЛОГУ“, Љубица и Живана у „ЋИДИ“, Олга у Предићевој „ГОЛГОТИ“.

Све је, међутим, почело у Крушевцу, подсећа Софија Бабовић у Новостима.

Живка је у родном граду завршила пет разреда гимназије и поштанско-телеграфски курс. Упознавање са позоришном сценом у Сремској Митровици и венчање са драмским уметником Јосифом Срдановићем одводе њен живот у сасвим другом правцу. Играли су заједно у трупи Михаила Лазића, у позориштима „Тома Јовановић“, „Јоаким Вујић“, „Заједница“ Симе Бунића, нишком „Синђелићу“, „Трифковићу“ и „Стерија Поповић“.

Раде Драинац не крије одушевљење њеном глумом – Велики репертоар тумачила је са ретким заносом и сналажењем – бележи у „Комедији“, 1924. године.

У родном Крушевцу су обожавали Живку. „Правда“ 27. децембра 1929. објављује да је „овамо стигла г-ђа Живка Срдановић, првакиња драме позоришта у Скопљу.“

– Г-ђа Срдановић гостоваће у позоришту, г. Душана Животића, које се овде налази већ два месеца и даје представе у сали хотела „Таково“ – писала је „Правда“.

Живка Срдановић је поред бројних признања, 1936. одликована Орденом Светог Саве 5. реда. Други светски рат глумицу је затекао у Скопљу, одакле се сели у Ниш и наступа у нишком Народном позоришту све до пензионисања. Умире у Кикинди, у 90-ој години.

Коме Србија дугује велике глумце?

Властимир Ћуза Стојиљковића, Бата Паскаљевић, Милан Пузића, Ташко Начић, Радмила Савићевић, Миодраг Петровић – Чкаља, Борисав Михаиловић, Љубинка Бобић, Драгослав Васиљевић – Фига само су неки од драмских уметника рођених или професионално везаних за Крушевац у првим годинама каријере. Низ су наставили Радмила Живковић, Милија Вуковић, Војин Ћетковић, Трифунковић – отац Томислав са синовима Сергејем и Браниславом, Наташа Тапушковић, Радош Бајић, Марко Живић и многи други.

Лик и дело Јосифа Михаиловића ни до данас није у потпуности осветљено и рехабилитовано, посебно у Скопљу којем је толико тога дао

Творац модерног Скопља у запећку

Архитекта, интелектуалац, дипломата, национални радник, градоначелник Скопља од 1929. до 1936. и од 1940. до смрти, 1941. И поред тога што једна мала улица у близини Михаиловићеве некадашње породичне куће и данас носи његово име, помињање Јосифа неретко изазива опречне реакције.

Изложбом посвећеном Јосифу Михаиловићу новембра 2019. у Музеју града Скопља, СПОНА започиње борбу за исправљање ове велике неправде према непревазиђеном планеру и визионару испред свог времена у прошлости, али и прерано отргнутог од колективне свести у садашњости.

И даље, дубоко заклоњена у сенци „старе чаршије“ и бројних споменика насталих у процесу преображаја архитектонског лика главног града Македоније, сабијена је једна тесна уличица са именом најугледнијег предратног градоначелника Скопља и његовог највећег неимара - Јосифа Михаиловића.

То је још један доказ како је овај угледни предратни инжењер и архитекта - и свакако једна од најзаслужнијих личности за претварање негдашње турске касабе у урбану балканску средину - данас готово потпуно заборављен. Неком (не) намерном ироничном идејом, по њему је именована улица наслоњена уз Музеј Македоније, управо у делу града који сведочи о временима Скопља као касабе током отоманске владавине.

Ко је био Јосиф Михаиловић?

Рођен је у мијачком селу Тресонче 15. априла 1887. у тадашњем Османском царству (данашња Северна Македонија), од оца Михаила Ђорђевића, чувеног протомастора, градитеља и обновитеља цркава широм Старе Србије и Македоније, Рашке и Јужног Поморавља друге

половине 19. века. Јосифов деда по оцу звао се Ђорђе Вучковић.

Јосиф и његови преци по мушкој линији припадали су мијачком роду Јуруковаца. Као и сви Мијаци славили су Светог Николу. Мајка му је била Христина Ђорђевић, родом из суседног мијачког села Лазаропоља. Била је унука чувеног главара Лазаропоља (центра Мијака) - Ђурчина Кокала (1775-1863). У немирна времена када је османска држава била захваћена самовлашћу локалних паша и јаничара, успео је да стекне значајно богатство, стекне велику имовину тргујући стоком и сточарским производима по којима је одувек био познат мијачки крај. Оснивач је прве мануфактуре и задружне производње мијачког сира (1801) који је продаван дуж целог Медитерана. У то доба био је један од водећих трговаца стоком у европској Турској. Као један од ретко писмених људи тога доба, написао је и аутобиографију „Наказаније“, најстарију сачувану која је настала на тлу данашње словенске Македоније.

Посебан печат своје добу дао је тиме што је своје богатство трошио и на откуп хришћанских робова широм османске државе (посебно у Солуну и Цариграду). У време слома Првог српског устанка 1813, велики број српских робова, посебно девојака из Карађорђево Србије је откупио својим новцем и спасао прогонства у Азију и Африку. Лично је био примљен од турских султана, од којих је добио право да самостално убира порез међу Мијацима. Својим новцем је изградио цркву Светог Ђорђа у Лазаропољу (1832-1841).

У својој задужбини поред епископског престола налазио се богато украшен престо за самог Ђурчина, изнад кога је насликана фреска Св. Арсенија, архиепископа српског (1233-1263). На основу породичног предања које је преношено у Јосифовој породици, цркву је успео да заврши и ослика од новца добијеног након победе у једном двобоју са одметнутим јаничарем, Арапином, негде у Солунском пољу. Од задобијених рана убрзо је добио рак костију, те је пред смрт свуда морао бити ношен. Ђурчин Кокал је имао 12 деце и преко стотину унучади и праунучади.

Михаило Ђорђевић, Јосифов отац, био је протовестијар, зидар и обновитељ

српских манастира и црква на Косову, Метохији, широм Македоније, Старој Рашкој. Остао је запис у цркви Богородичног Ваведена у Липљану из 1899. године, где се потписао као обновитељ фресака „мајстор Михаило Ђорђевић, од Дебор“. Био је и главни мајстор приликом изградње цркве Св. Троице у Куманову 1901/02, цркве Св. Саве у К. Митровици и многих других. Михаило је саградио и раскошну породичну кућу у Скопљу (у близини данашње зграде Црвеног Крста коју је пројектовао Јосиф М.), а која је постојала све до земљотреса 1963. Јосиф и његов отац су се последњи пут срели у Призрену, у зиму 1915. приликом повлачења српске војске и избеглица ка Грчкој. Након окупације Србије, Михаило Ђорђевић бива 1915. интерниран у логор у Бугарској, где је због лошег третмана и зиме тешко оболео услед чега је пуштен да се врати у Тресонче, где убрзо умире 1917. До данас је у заоставштини Јосифових наследника остало сачувано писмо упућено оцу Михаилу из Београда, уочи ослободилачких ратова 1912. у коме је стајало „УСКРОРО ДОЛАЗИМО!“ Овај поклич Јосифа Михаиловића, тада добровољца у четничком одреду Доксима Михаиловића, остаје све до данас његов породични мото и његових наследника.

Након именовања за градоначелника, на Савиндан 1929, требало је прво средити градске финансије. Основао је Градску штедионицу која је давала повољне кредите занатлијама, трговцима и предузетницима. Покренут је градски дневни лист „Скопски гласник“. Затим је лично радио на изради савременог Генералног урбанистичког - Регулационог плана града (1930), са аерофотографијом и уређењем градског катастра. Генерална дирекција за катастар при Министарству финансија ангажовала је, тим поводом, 450 ученика, геометара из свих средњих техничких школа у земљи и 25 асистената, дипломираних инжењера геодета. Овако организован, градски катастар је завршен за само шест недеља, истовремено са пописом објеката и становништва. Израда катастра и Генералног регулационог плана у размери 1:500 коштала је општину 800.000 динара. План је постао закон и од тада је грађанима дата могућност да граде искључиво плански и уз дозволу стручних лица. У време мандата градоначелника Михајловића у Скопљу је, осим градње значајних

стамбених зграда, спроведен и попис становништва, урађен геодетски премер, са првим авио-снимањима, урбанистички план града, изграђен је водовод са изворишта Рашче крај села Радуша, хидроцентрала „Матка“ на реци Трески, канализациони систем... Неке од улица и тргова, раскрсница, посебно у централном делу Скопља (централни градски трг Македонија, улице са садашњим именима - Илинденска, 11. октобар, Орце Николов...), трасиране су тим првим урбанистичким планом.

У априлу 1936. Јосиф је накратко изгубио место градоначелника због сукоба са Миланом Стојадиновићем (тадашњим председником министарског савета) и намере да се Скопљу обезбеди јефтин извор електричне енергије, будућа хидроелектрана „Свети Андреј“ код села Матка. Али, 20. фебруара 1940. враћа се на дужност.

Већ у зрелом добу, 1936, Јосиф се оженио Вукосавом Смиљанић, рођеном у Београду из угледне породице Смиљанић пореклом из златиборског села Равни, од којих је најпознатији у данашње време Прота Милан Смиљанић, а у предатно, њен отац Миливоје Смиљанић, председник инжењерске коморе Краљевине Србије и Секретар Соколског савеза Краљевине

Јосиф и Вукосава су 1938. добили ћерку Мирјану Михајловић.

Следеће, 1939. године, уселили су се у кућу коју је Јосиф пројектовао за своју породицу у близини палате Градске куће и тврђаве Кале. Данас се, после многих преокрета, промена, усељавања разних функционера, у овој кући налази Амбасада Албаније.

11. марта 1941. године у 8.15 часова, Јосиф Михајловић је, од компликација изазваних после операције слепог црева, преминуо у санаторијуму „Балкан“, у Скопљу. Иза себе оставља ћерку Мирјану и супругу Вукосаву, трудну са другом ћерком Светланом, која је 1944. као дете преминула од стомачних оболења.

У част највећег градоначелника којег је Скопље икада имало, градски одборници су одлучили да улицу „Јустинијана I“, именују по „председнику Јосифу Михајловићу“,

а његовој супрузи, која је остала самохрана мајка, обезбеди једнократну новчану помоћ из градског буџета. На дан његове сахране, преко 10.000 Скопљанаца изашло је на улице града да одају последњу почаст свом омиљеном градоначелнику.

Јосиф Михаиловић је одликован многим домаћим и страним одликовањима међу којима су Орден Југословенске круне II и III степена, Орден Св. Саве II, IV и V степена, Орден белог орла V степена и Албанска споменица. Од страних одликовања добитник је француског Националног ордена Легије части (Ordre national de la Légion d'honneur), пољског Ордена Обнове Пољске (Order Odrodzenia Polski, Polonia Restituta), чехословачког Ордена Белог лава (Řád Bílého lva), грчког Ордена Феникса (Τάγμα του Φοίνικος) II и III реда и других.

Као један од највећих донатора изградње храма Св. Саве на Врачару, његово име је уписано на табли добротвора у малој цркви Св. Саве, где се може и данас видети.

Одмах после његове смрти почиње Други светски рат. Након Јосифове смрти Вукосава одлази за Београд, али након априлског бомбардовања и окупације, бива приморана да се врати у Скопље. Убрзо се у дом усељавају бугарски високи официри, а удова Вукосава и њене кћери су исељене из свог дома и приморане да живе у помоћним просторијама.

Након рата, нове комунистичке власти користиле су породичну кућу као резиденцију, без било какве накнаде, при чему су богати ентеријер, међу којима намештај, клавир, колекција оружја и икона, али и библиотека, били предмет отимачине „станара“ Кенана Сејфуле, Лазара Колишевског и других. Највећи део Јосифове личне заоставштине уништили су Бугари. Део материјала и докумената уништила је и сама Вукосава после новембра 1944, из страха да их због њих не ликвидирају комунисти. Када је тадашња власт саопштила да ће уништити гробно место, остаци Јосифа Михаиловића су 1946. године пренети из Скопља у породичну гробницу Смиљанића на Новом гробљу у Београду, где и данас почивају. Тада се Јосифова

удовица Вукосава и кћер Мирјана заувек селе из Скопља, због притиска нових македонских комунистичких власти. Кућу су готово у бесцење морали продати након земљотреса 1963, која се након тога користила као угоститељски објект под именом „Македонска кућа“ све до краја 20. века. Када је ресторан престао да ради, волшебно је нестала и богата фреска Лазара Личеноског „Сеир“, која је красила Јосифов дом и представљала чувеног претка Ђурчина Кокала у бацању камена са рамена. Ђерка Мирјана, рођена у Скопљу, редовни професор на Архитектонском факултету у Београду, никада није могла да добије држављанство новоформиране државе Р. Македоније, а самим тим ни да путем реституције, оствари повраћај имовине свога оца Јосифа Михаиловића.

Јосифова супруга, Вукосава Михаиловић умире 1983. године у Београду.

Мирјана Михаиловић, Јосифова кћер је своју професионалну каријеру завршила 2005, као редовни професор на Катедри за физику и материјале и шеф Катедре за конструкције Архитектонског факултета у Београду и ванредни професор Архитектонског факултета у Скопљу.

Школовала се у Београду, завршила је музичку школу, а 1963. је дипломирала архитектуру, да би већ 1964. добровољно отишла да помогне у изградњи Скопља и истовремено реши статус породичне куће. У једној од сачуваних картотека професора са архитектонског факултета, сарадника УДБЕ, наведено је да је Мирјана велики стручњак, али да је политички, за социјализам, неподобна. Умрла је 2007. у Београду. Наследници Јосифа Михаиловића и даље живе и раде у Београду.

Јосиф Михаиловић је заборављен у послератном периоду. И данас остаје неиспуњена обавеза грађана Скопља да одају почаст свом највећем градитељу и визионару – оцу модерног Скопља. Скопље се мора одужити и научити да поштује и безрезервно цени свог неуморног градитеља, планера, урбанисту, архитекту и визионара, без кога не би постојао данашњи савремени град на Вардару.

Милутин Станчић - Милош Стојковић

Плесна „Пепељуга“ освојила Скопље

Када ме је Олга Панго, директорка македонског балета, позвала да радим представу, желела је да је публици представимо у модерном контексту, каже српски кореограф Александар Илић.

На сцени Македонске националне опере и балета премијерно је изведена савремена плесна представа „Пепељуга – Love is in the Air“, српског кореографа Александра Илића. Наступили су солисти и ансамбл балета ове уметничке куће у Скопљу. Раскошне костиме у складу са временом у које је Илић сместио радњу приче, урадила је Катарина Радошевић Галић, костимографкиња из Хрватске (асистенткиња јој је Ангела Богеска), сценограф је Филип Коруновски из Македоније, за дизајн звука задужен је Георг Драушник из Хрватске, а дизајн светла је обликовао Милчо Александров. Асистенткиње кореографа су Мојца Мајцен из Словеније и Саша Евтимова, која тумачи улогу главне Виле.

– Реч је о познатој бајци браће Грим коју смо сместили у савремени кореографски амбијент. У новој поставци у извођењу македонског балета, „Пепељуга“ је мало померена у односу на бајковити и устаљени либрето, али у сваком делу сачувана је оригиналност и порука ове бајке. Када ме је Олга Панго, директорка балета, позвала да радим представу, желела је да је публици представимо у модернијем контексту. Сигуран сам да смо успели да сачувамо карактеристике главних ликова – Принца, Маћехе, сестара, али и да смо допринели новом естетском тумачењу бајке – каже Александар Илић.

Радњу представе Илић је сместио у седамдесете године прошлог века, у време премијере филма „Бриљантин“ са Џоном Траволтом и Оливијом Њутн Џон у главним улогама.

– Било је то време које најближе описују стихови песме Бијелог дугмета „Битанга и принцеза“ или, у нашем случају, принцезе и мангупи. Када је највећи догађај био излазак на школску игранку, или када су једини императив били дружење, љубав и жвакаће гуме. Препричавајући на овај начин радњу „Пепељуге“, саму бајку смо приближили нашем

времену, а омладини и деци, нашој главној публици, ово дело учинили интересантнијим. На крају нисам одступио од оригиналног синопсиса, од музике Прокофјева и свега онога што и јесу главне карактеристике ове бајке, а то су љубав и доброта која спасава свет – поручује Илић.

У представи „Пепељуга“ играју: Христина Накјевска (Пепељуга), Мирослав Митрашиновић (Принц),

Саша Евтимова као главна Вила, Марија Јосифовска Ристовска (тумачи Маћеху), ту су и сестре, Андру Кук и Кристијан Јангос, остале виле, жене и мушкарци...

Премијера „Пепељуге“ на сцени Македонске националне опере и балета је била распродата као и прва реприза.

(Фото Александар Пауновски)

